

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

ש"מ - שמו: הלכות שאלה		
ש"מ	השואל חייב באונס, ובהמה שמתה מחמת מלאכה, ואם שלחה על יד בנו או עבדו	1
ש"מא	השואל מחבירו הפיץ סתם או לזמן קצוב	8
ש"מב	אין השואל רשאי להשאיל	12
ש"מג	דין השואל אחר כלות זמן השאלה	13
ש"מד	טען שמתה מחמת מלאכה או רוצה לשלם או לישבע	13
ש"מה	דין שאל פרה ושכר אחרת	16
ש"מו	דין פטור שאלה בבעלים עם כל דיניו, ובעל בנכסי אשתו	16
ש"מז	דין הזיק שור של שואל לשל משאיל או איפכא	21

סימן ש"מ - השואל חייב באונס, ובהמה שמתה מחמת מלאכה, ואם שלחה על יד בנו או עבדו:

(א) השואל (א) מחבירו בהמה או מטלטלים ונאנסו בידו, כגון שמתה או נשבר או נשבה חייב. הגה: ודוקא שאירע האונס מכח השואל, אבל אם אירע האונס מכח המשאיל פטור, ולכן מי שיש לו משכון לכל עכו"ם (ב) והשאילו לחבירו ליקח עליו עוד מעות ונשכר המשכון, פטור השואל, דהא כללו הכי היה נשכר מכח המשאיל (ג), ואין צריך לומר שחייב בגניבה ואבידה, אבל כל קלקול שאירע בה מחמת מלאכה ששאלה בשבילה, ו

¹ עי' א"ח סי' תרנ"ח ס"ד: נתנו לו [אתרוג] על מנת להחזירו, הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו, שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. ואם לא החזירו, לא יצא אפילו נתן לו את דמיו, ואפילו נאנס מידו. וכן אם החזירו לאחר זמן מצותו, לא יצא. ועיי"ש במ"ב: ואפילו נאנס מידו - ואף על גב דלדעת המחבר בח"מ סימן רמ"א במתנה ע"מ להחזיר ונאנס פטור מתשלומין היינו משום דאין עליו דין שומר שהרי בתורת מתנה באה לידו אבל ע"פ התנאי לא נתקיים ואינו אלא כפקדון בידו ולהכי לא יצא בעניניו ומשמע מרוב הפוסקים דגם בנאנס לא מהני חזרת דמים. ועיינן בח"א שמסתפק אם אמר הריני כאלו התקבלתי מהו ובספר מאירי כת"י אשר תח"י דעתו בהדיא דיכול הנותן למחול תנאו ולאמר הריני כאלו התקבלתי ויצא זה ידי חובה אף על גב שלא החזיר. ועי' לעיל סי' רמ"א ס"ח: נתן שור לחבירו על מנת להחזירו בתוך ל' יום, ומת בתוך הזמן, פטור מלשלם. עי' קצה"ח סי' קצא סק"ג וכן שו"ת שואל ומשיב מהדורה קמא חלק א סימן רפח דנקטו כעיקר דמתנה על מנת להחזיר אין לו פטור של מתה מחמת מלאכה או אונסין. ועי' משנה ברורה סי' י"ד סק"ב: אם נתקלקל הטלית או אחת מציציותיה אצל השואל אף שהיה ע"י אונס ולא החזיר לו כמו שלקחה אינו יוצא בהמצוה. {י}

ועי' משנה ברורה סימן תרנח ס"ק ח: אם אין האיש בביתו ונתנה האשה הלולב לאחד מאוהביו או קרוביו במתנה, לא יצא. דש"מא לא ניחא ליה [שאשתו תעשה דברים בבית] כי אם במקרה [ולא בהשאלה]. אם לא שהוא אדם חשוב דזילא ביה מלתא למכרו, שרי, דאז אמדינן דעתה דניחא ליה [והוא דינו של כל א' בזמן הזה], ואפילו שמע בעלה אח"כ ונתרצה לא מהני דבעת הלקיחה לא היה שלו וצריך לחזור וליטול. ואין מקום לומר ניחא ליה לאינש לקיים מצוה בממוניה ומחמת זה מותר ליטול לולבו של חבירו לצאת בו אפילו בלא דעתו ומ"מ לא מהני סברא זו רק לענין שאר הימים דהוי כאלו שאלו בעצמו ולא לענין יום הראשון דבעינן לכם.

ב' שותפין בכלי זהב, וא' נתן טבעת לחתן לקדש אשה על מנת להחזיר, מאחר וכל שותף יש לו מחצה בכל פריט ופריט, ממילא, יש לכל שותף חצי הטבעת, ומאחר והחתן יודע שזה מתנה על מנת להחזיר, ולכן רק מקדש בשוה פרוטה שבה, מקודשת (&). ועי' רע"א א"ח סי' יד על מג"א סק"ח: אם שאל טלית מצויצת כהלכתה ונאנס מתחת יד ראובן, הנה בפשוטו נראה שראובן חייב באונסין כעין שואל, ואף למ"ש הרא"ש דמברך עליו, משום שאין חבירו יוצא בשאולה, ונתנו לו בודאי במתנה ע"מ להחזיר, וא"כ היה מקום לומר דפטור מאונסין כדין כל מתנה ע"מ להחזיר, כדאיתא בחו"מ (סימן רמא סעיף ח), מ"מ נלענ"ד דזה באומר לשון מתנה דלא נקרא עליו שם שומר, אבל הכא שנתן לו בתורת שאלה, אף דאמרינן דנתן לו בתורת מתנה, היינו לענין לצאת, אבל לשאר, רוצה שיהא דינו כשומר, אולם מה שנראה דיש מקום לפוטרו, עפ"י מ"ש הר"ן בתשובה (סימן יט) דשואל ספר פטור מאונסין כיון דהמשאיל מצוה קעביד, א"כ אין כל הנאה שלו, דהא גם המשאיל נהנה מפרוטה דר"י. א"כ יש לומר דאף דיש עליו שם שומר לגמרי, מ"מ כיון שנתן לו לצאת בו ולברך עליו, א"כ מצוה קעביד, ואין כל הנאה שלו, ואף דעכשיו נאנס ולא החזיר, ונתבטלה המתנה למפרע ולא עביד מצוה לא השואל ולא המשאיל, מ"מ נלענ"ד כיון דבעידן השאלה היה עליו שם מצוה, והיה פטור מליתן פת לעני, הרי נהנה המשאיל בשאלה זו וכו'.

ועי' לקמן הערה 3.

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

לא מבעיא אם הוכחשה מחמת מלאכה שהוא פטור, אלא אפילו מתה מחמת מלאכה פטור(ד), והוא שלא ישנה לעשות בה דבר אחר חוץ מהמלאכה ששאלה בשבילה, שאם שינה ועשה בה מלאכה אחרת חוץ מהמלאכה ששאלה בשבילה, אפילו היא קלה ממנה(ה) תלינן דמחמת אותה מלאכה ששינה מתה, ואפילו באותה מלאכה עצמה אפשר לשנות(ו), כגון ששאלה לחרוש וחרש בה ביום ובלילה שלא כדרך כל הארץ²:

(⁸) השואל - שאל שופר לתקוע בו תקיעת מצוה, אינו חייב באונסין, דהנאת מצוה לא הוי הנאה (רע"א³).

במקום שיש חוק, שכל ספר שאין לו חותמת של המלך, הוא הפקר, וראובן שאל ספר משמעון ללא חותמת, ובא פקח, ולקח את הספר, אם השואל טוען שסבר שמסתמא יש לזה הספר חותם, אז המשאיל הפסיד לעצמו, בזה שלא הודיע לשואל, שאם היה מודיע, היה מצניע הספר או לא היה שועל מלכתחילה (הר הכרמל חו"מ ט), וכעת שלא ידע לא פשע כלל, והוי אונס כמו מתה מחמת מלאכה דפטור השואל (ד"ג כלל צו סי' יב).

Error! Bookmark not defined. עי' לעיל הערה 2

והאיש אשר הפקידו אצלו בהמה שתהא עושה ואוכלת ונאנסה השומר פטור הוא כי הוא ש"ח שאינו לא נושא שכר ולא שוכר ולא שואל שיתחייב באונסי' (ש"ת תשב"ץ חלק ג סימן רסא).

עי' לעיל סי' קע"ו סמ"ד: אחד מהשותפים טען עסק השותפות על בהמתו או נתנו בחנותו בסתם נוטל שכר בהמתו או חנותו, וכן עי' סי' רס"ד ס"ד ברמ"א: כל אדם שעושה עם חבירו פעולה או טובה, לא יוכל לומר בחנם עשית עמדי הואיל ולא צויתך, אלא צריך ליתן לו שכרו, ועי' זכור לאברהם (חו"מ ח"ג ערך שכירות אות ס') שיש להסתפק אם לא תבע שכר הרבה זמן, ואח"כ תבע, אם אומרים מדשתק מחל לו או אם צריך לקבל חרם שמתחילה כשעשה, עשה עמו על מנת ליטול שכר.

³ דברי רע"א בנויים על מחנ"א, וז"ל: לא דמי [שאילת שופר] לשואל ספרים דמתחייב באונסין דספרים עשוין להשכיר, משום דמפסדי בלמודיהו. ועי' אמרי יושר (ח"א סי' קיז), שתפילין דומים לשופר. ועי' סמ"ע סי' ע"ב סקכ"א שפטור בשאילת ספר [כל זה בנוי על י"ד סי' רכ"א ס"א וסי"ג].
צ"ע בשואל לצורך מסוים, אם זה נחשב כל הנאה שלו, או לא. לדוגמא השואל כובע להתפלל מנחה כעת, ועי' לקמן ס"ק (י).

ועי' לעיל סי' ע"ב ס"ב וס"ג עוד בענין שאלת ספר וכו'

מי ששאל ספר כדי ללמוד בו ונתקלקל הספר מחמת מה שלמד אי חייב השואל, או נימא דפטור מכיון דנתקלקל מחמת מלאכה ושואל פטור במתה מחמת מלאכה או בנכחשה מחמת מלאכה. י"א דטעם מתה מחמת מלאכה מאחר והמשאיל פשע בה דאיבעי ליה לעיוני בפרתו אם היתה ראויה למלאכה וכיון דלא עיין ואושרה איהו דאפסיד אנפשיה ובנ"ד דלא שייך האי טעמא לומר דפשע המשאיל הרי השואל חייב לשלם. וי"א טעמו כיון שהשאיל למלאכה ידע המשאיל דאפשר דמתכחשא במלאכה ואפילו הכי השאילה לו אם כן מתירה למיתה הלכך המשאיל הוא דפשע בנפשיה, ולפי זה יראה דבנ"ד פטור השואל שהרי ידע המשאיל שיתקלקל הספר בקריאתו ואפי' הכי השאילו. ועיקר הטעם בפיטור מתה מחמת מלאכה משום דסתם שואל כלי או בהמה למלאכה, הראויה למלאכה קא שאיל והלכך כשמתה מחמת מלאכה או נכחשה הבהמה מחמת מלאכה כחש דלא הדרא איגלאי מלתא דבהמה זו לא היתה ראויה למלאכה והוי שאלה בטעות דאי הוה ידע בה השואל שלא היתה ראויה למלאכה לא היה שואל אותה, ואז בנ"ד דלא שייך להאי טעמא הרי זה השואל חייב לשלם (מחנ"א שאלה ד).

איש א' שהשאיל ס"ת לראובן אשר עשה מנין בביתו ושילם לו בעד זה איזה סכום לחודש ואח"כ נסע ראובן לביתו והמנין נשאר שמה ושמעון הוא גבאי מהמנין הנ"ל וגם הוא דר שם באותו בית אשר שם המנין ושמעון הוא המחזיק העיקרי את המנין ואחר שנסע ראובן הנ"ל לביתו שאל המשאיל את הס"ת הנ"ל להגבאי שמעון עתה מי ישלם לו מעות החודש והשיב לו שמעון הגבאי אני אשלם וכן ה' ששמעון הגבאי שילם לו עד אחר הימים טובים ואח"כ פסק מליתן לו ושאל עוד הפעם המשאיל הנ"ל את שמעון הגבאי למה אינו משלם לו שכרו והשיב לו שמעון אשר המנין קטן ודל ואין בידם לשלם ודי להם אשר המה מגיחים את הס"ת בכל פעם ומשלמים לפעמים שכר הסופר לתקנו ונתרצה המשאיל להניח את הס"ת שם הלאה וזה כשני שבועות אירע מקרה ר"ל בהמנין שנשרף הס"ת בליל ש"ק ע"י נר דולק שהי' שם ותובע עתה המשאיל משמעון שישלם לו, וא"א להחליט הדבר שהיה איזה פשיעה בשריפה, עי' קצה"ח לקמן ריש סי' שמב צדדים בשאילת ס"ת, ועי' נתה"מ עי' ע"ב סק"ז דדוקא כשנתן משכון על הס"ת ונתחייב המשאיל בשיטוח וניעור ונפטר ע"ז מפרוטה דר"י בזה שם אומרים שפטור מאונסין דאין כל הנאה שיואל כיון דגם המשאיל נהנה מפרוטה דר"י אבל בשואל יש בלי משכון ל"ש דין פרוטה דר"י וחייב באונסין. ואפשר דבנידון דידן גם הקצה"ח יודה דחייב, דכל הסברא לפטור משום דסובר דפרוטה דר"י אינו מטעם שיטוח וניעור רק בשעת הלואה פטור מליתן לעני, וכ"ז שייך רק במלוה מעות או במשאיל ס"ת דעכ"פ בזו הרגע שמשאיל לו או מלוה לו יש לו למשאיל איזה התעסקות שנותן לו המעות או הספר, אבל הכא כבר היה הס"ת מאז בבית המנין בעת שהיה ראובן שוכר הס"ת וכן בעת ששכרו שמעון רק עתה ע"י הדיבורים שהי' בין המשאיל לשמעון שנתרצה בזה גם אז אילו איתרמי לי' עני הי' חייב ליתן לו דעוסק במצו' פטור מן המצו' לא אמרו בכזה שאין שם שום התעסקות אמנם כיון דעכ"פ שמעון הבטיח לו לשלם שכר הסופר לתקן אולי זה הוי ג"כ כשכר דעכ"פ אין כל הנאה של

מאיר המשפּט על הלכות שאֵלה

(ב) **ולכן** מי שיש לו כו' - ועוד טעם אחר דלא נקנה לו המשכון כיון שלא משכו (ש"ך).
(א) דהא בלא"ה נשרף מכח המשאיל כו' - כדלעיל סימן ע"ב סעיף מ"ד ז"ל: ראוּבן שהיה לו משכון ביד עובד כוכבים המלוה ברבית, ושמעון הוצרך למעות, ובקש מראובן שירשהו ללות ממנו על אותו משכון, ועשה כן, ונשרף המשכון ביד העובד כוכבים, פטור שמעון מלשלם לראובן דמי המשכון (ש"ך), נראה לפי מה שאבאר בסמוך (ס"ק יג)) דבהתחלת שימוש לכו"ע חייב באונסין אף דליכא משיכה ולא סילוק שמירה, ע"ש. ולזה כשהיה המשאיל יכול להוציא המשכון ונתן רשות להשואל ללוות עליו ולשעבדו להגוי, שלא יהיה המשאיל יכול להוציאו, וכיון ששיעבדו לזה והגוי קנאו שיכול לכבוש עד שיתן לו מעותיו הוי כנשתמש במשכון שהוא שאלה שלו, דהא נולד ענין מחודש במשכון שנקנה להגוי שאינו יכול להוציא מהגוי, והמשאיל ציוה לו להקנותו לשעבדו להגוי, ואין השתמשות גדולה מזה, ונתחייב באונסין. משא"כ כשהמשכון היה בלא"ה ביד הגוי ולא היה אפשר להוציאו מהגוי, הרי לא עשה שום השתמשות בהמשכון, שהרי לא נולד דבר מחודש במשכון רק רשות בעלמא השאיל לו. ואפילו אם היה כבר ממושכן ביד הגוי אין השואל פטור מהאונסין רק כשהיה התנאי עם השואל שתיכף כשיסלק המשאיל את שלו מחוייב השואל לפרוע שלו ואין לו רשות להאריך תפיסת המשכון ביד הגוי יותר, דאז הוי כלא נשתמש במשכון כלל, וגם שייך הטעם דבלא"ה היה נשרף. אבל אם השואל קבע זמן להשאלה, כגון ללוות על המשכון על חצי שנה, דאז אם יפרע המשאיל שלו אינו יכול להוציא המשכון מתחת ידו, והרי הוא משתמש בגוף המשכון שמשעבד להגוי שלא יצטרך ליתנו לישראל המשאיל אף כשיפרע המשאיל שלו ונתחדש ענין בהמשכון מחמת השואל, נתחייב באונסין כמו בבקע בו. אמנם לא נתחייב בכל דמי המשכון רק כשנשרף אחר שפרע המשאיל חוב שלו, אבל אם נשרף קודם שפרע המשאיל א"צ לשלם רק לפי ערך חוב שלו נגד חוב של המשאיל. וישראל שהיה לו משכון תחת יד ישראל במנה והשאילו לחבירו ללוות עליו עוד מנה לעצמו, נראה דחייב השואל כפי סך הלוואתו. ולכך נקט הדין בגוי דוקא מהטעם דהגוי מישראל לא קנה משכון, משא"כ ישראל מישראל קנה משכון כנגד הלוואתו לקדש בו האשה, והוי כאילו נתן לו רשות להשואל להקנות חלק המשכון כנגד דמי הלוואתו וכאילו אמר לו להמלוה שיזכה בשביל השואל בהמשכון שיהיה יכול להקנותו להמלוה, וכיון שנעשה קנין להשואל נכנס ברשותו להתחייב עליו באונסין. ואף שהמלוה הוא בעצמו מזכה המשכון להשואל וחוזר וקונה אותו ממנו בפעם אחת (נתה"מ).

Commented [j11]: לא הבאתי את דברי הסמ"ע וש"ך נגדהעיר שושן

(ד) אלא אפילו מתה כו' - דכיון דלא שינה בה וברשות בעלים עבד בה מלאכה, הבעלים הפסידו לנפשם, דלא היה להם להשאיל פרה למלאכה שאינה יכולה לעמוד בה⁴ (סמ"ע). אם התנה השואל להתחייב מחמת מלאכה יש מח' אם צריך קנין או לא, והש"ך סי' ס"ו סק"כ"ט סובל שצריך קנין (קצה"ח). וי"א שאין מחלוקת ולכו"ע השואל יכול לחייב עצמו במתה מחמת מלאכה, דדוקא בדברים שהשומר חייב במה שאיש אחר שאינו שומר אינו חייב אינו יכול להתנות בחיוב, אבל במתה מחמת מלאכה שאילו לא היה שואל ודאי דהיה מתחייב מדין מזיק רק שיש לפטור כאן מטעם ששאלו לעשות מלאכה מדעת המשאיל והרשהו לכך, אבל כשהתנה עמו שיתחייב בהנזק שיעשה מחמת מלאכה הוי כאילו התנה שבאם תהיה הבהמה ניזקת שלא יהיה לו דין שואל שיהיה כאילו לא השאילה לו. ואפילו בעבדים נראה דחייב בכה"ג, דכמזיק בידים דמי, כיון שהתנה כך שנגד נזק שיעשה לא יהיה לו דין שואל (נתה"מ).

Commented [j12]: כל האריכות בנתה"מ נצרך?

Commented [j13]: לא הבאתי את דברי הסמ"ע.

שואל דהא המשאיל יש לו ג"כ הנאה כשיתקנו הס"ת שלו אמנם עי' לקמן סעיף ד' דהשואל בהמה חייב במזונות⁵ ועל אף שאין כל הנאה שלו עכ"ז רוב הנאה שלו, כיון שאינו נותן לו שכר וה"נ בנ"ד כיון דאינו נותן שכר למשאיל אף שמתקן הס"ת לגרמי' הוא דעבד כדי שיוכלו לקרות בו ושפיר חייב באונסין ואפשר לחלק קצת דשם הנאת מזונות הוא רק לפי שעה בעת שהבהמה ביד השואל ואח"כ כשמשיב לבית המשאיל צריכה מזונות מחדש לכך ל"ה זה הנאה כ"כ אבל תיקון הספר שיועיל גם לאח"כ כשתהי' הס"ת ביד המשאיל בחזרה אולי הוי כשכירות ועוד לפי מה שכתוב כאן דאין שומר נתחייב עד שימשוך ובמקום שמשכיכה קונה וא"כ הכא כיון דהס"ת ה' עומד בבית המנין הרי לא עשה שמעון שום משיכה מאז שנעשה שואל. וחזר המנין לא קנה לשמעון לא מיבעי להסוברים דבהכ"נ הוי כסימטא פשיטא דל"ק אלא אפילו להסוברים דהוי כחצר השותפין אינו קונה משל אחר כיון דאינו חצר המיוחד לו ועי' בנה"מ לקמן ס"ד הוכיח דאף בלי משיכה התחלת השימוש מחייבו באונסין והכא מסתמא הרי כבר קראו בס"ת וגם שמעון בוודאי עלה לס"ת וקרא בו אני חולק דהתחלת שימוש ל"ה קנין לענין שומרים, לדינא צל"ע לחייב את שמעון אם אין שם פשיעה כלל רק בתורת שואל שיש כמה סברות וצדדים לפוטרו וטוב לפשר ביניהם ואם א"א דעתי נוטה לפטור (שו"ת אמרי יושר חלק ב סימן סח).

⁴ עי' לקמן ס"ק (ח).

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

(7) אפילו היא קלה - לא קאמר כאן דלא ישנה אפילו לקלה ממנה, אלא קאמר שאם שינה אפילו דבר קל אזי תלינן דמחמת השינוי מתה, וכעין שכתבו הרמ"א בריש סימן ש"ט סעיף ב' בהשוכר בהמה להוליכה למקום ידוע והוליכה למקום אחר, דאמרינן אם אויר המקום משונה תלינן בו המיתה, וגם בסימן רצ"א סעיף ו' בדין תחילתו בפשיעה וסופו באונס דחייב בו השומר חנם אם יש צד לפנינו לתלות האונס בהפשיעה אפילו בצד רחוק וכמו שכתבתי שם סק"י?? (סמ"ע)⁵, בכל גווני שינוי חייב כמשמען של דברים, דנהי דמצי שואל לשנות למלאכה קלה כמו בשוכר בסימן ש"ח ושי"א, מ"מ דוקא כל שהיא בעולם אין המשאיל יכול לעכב על ידו, אבל כל שאינה בעולם מצא המשאיל קפידא לומר כיון שלא נעשה כמו שאמרנו אינך פטור מאחריות שבאה בהמה לידך, וחייב אפילו במקום שאין לתלות המיתה בשינוי כלל, ועי' סמ"ע ש"מ"א ס"ק (כד) (ט"ז).

(1) ואפילו באותה מלאכה עצמה אפשר לשנות - פירוש, מיקרי שינוי להתחייב בה (סמ"ע) (ב) נכחש הברש מאליו וסופו לחזור פטור(ו), אבל אם נכחשה מאליה ומתה אחר כך שהוא חייב לשלם, כיון שאינה בעין משלם כמו שהיתה בשעת שאלה:

(1) וסופו לחזור פטור - דאין דין שבת בבהמה. ועי' לקמן סימן ש"ז ס"ו שי"א דחייב, אמנם שם שונה דהתם איירי דנולד המכה בפשיעה ומכחה נכחש, אבל הכא נכחש מאליה ולכן לכו"ע פטור (סמ"ע), וי"א דגם כאן יש חולקין דחייב והוי ספיקא דדינא⁶ (ש"ך, ונתה"מ), לא ידעתי שום חילוק בין חיובא דשואל באונסין ובין חיובא דשוכר בפשיעה דכל שחייב בזה חייב בזה, אמנם בסי' ש"ז איתא דפטור כדעת הרמ"א (ט"ז), יש לחלק בין היזק דממילא דאפילו לדעת מי שאומר דהו"ל נזק מכל מקום כיון דכחש דהדר לאו שינוי הוא ואפילו גנב וגולן מצי אמרי הרי שלך לפניך, וה"ה שומר דמצי אמר הרי שלך לפניך, וא"כ דוקא מזיק בידים חייב, א"כ דברי הסמ"ע בסימן ש"ז נכונים, אלא דלשון הסמ"ע סימן ש"ז שכתב בטעמא דמאליו פטור משום דהו"ל שבת ע"ש, אינו מדוקדק, דודאי אי נימא דשבת הוא אפילו מזיק בידים נמי פטור כיון דאין שבת בבהמה. אלא כמ"ש דודאי לדעת המחייבין נזק הוא ואפ"ה ממילא פטור דלא גרע מגולן דאומר הרי שלך לפניך בכחש דהדר, אבל מזיק בידים לא מצי אמר הרי שלך לפניך (קצה"ח), עיין סמ"ע הטעם, דאין שבת בבהמה. לכאורה קשה, כיון דפירות בני מכירה נינהו דהא יכול למכור שדהו ובהמתו לפירות, וכשמזיקו שאינו יכול למכור לזה היזק ממון גמור הוא, אלא נראה דטעמא דהנך פוסקים דפטרי, דהא מבואר לקמן בסימן ת"ך (סי"ג-י"ד) דנזק לא נקרא רק כשמחסרו אבר או אפילו חסרו עור שאינו חוזר שנעשה צלקת אז חייב בנזק, אבל כשאינו מחסרו שום דבר רק שסופו לחזור לקדמותו לגמרי לא נתחייב בנזק רק בד' דברים, וכיון דקיי"ל דשור אינו משלם אלא נזק ממילא פטור כשעשה היזק בדבר שאינו מחסרו, וכמו בשף מטבע של חבירו דאם מחייה בקורנס ולא חסרו דפטור, אף דודאי אם ימכרנו יצטרך למכור בפחות ואיכא היזק ממון, ואפ"ה פטור, ולפ"ז גם בבהמה, אם נולדה מכה בפשיעת השומר בבהמה ונחסר העור עד שאף כשיתרפא יעשה בהעור צלקת, נתחייב לשלם כל הדמים מה ששוה למכור לפירות, דהפסד ממון ודאי דנקרא נזק רק שאינו מתחייב לשלם נזק רק כשחסרו. ואם עלה בה מכה שצריך ריפוי, שע"י ריפוי יחזור לקדמותו ובלא ריפוי אי אפשר לחזור לקדמותו כלל, נראה דכו"ע מודים שצריך השומר או המזיק לשלם ריפוי, כיון דכל זמן שלא יתרפא לא יחזור לקדמותו כחשא דלא הדר הוא. ובמקום שאף בלא ריפוי יכול לחזור לקדמותו רק שיתעכב וע"י ריפוי ימהר לחזור, דבאדם כה"ג חייב בריפוי ובבהמה פטור, וחייב במזיק בהמה במה שנפחתה הבהמה משוויה בשביל ביטול מלאכה, והא שכתבו דפטור מכח הא שאמרו אין שבת בבהמה, היינו דא"צ לשלם שכר ביטול מלאכה, אבל מה שנזדלזלה הבהמה בשביל ביטול המלאכה בכלל נזק הוא, משא"כ באדם צריך לשלם ביטול מלאכה של כל יום ויום בפני עצמו. בהמה שנולד בה מכה בפשיעת השומר כמבואר בסימן ש"ז סעיף ו', עד שאינה יכולה לעשות מלאכתה שתהא עושה ואוכלת וכשהבעלים יזונו אותה משלהם תאכל כל דמי שווי הבהמה ויותר, השומר חייב ליתן בדמי המזונות לכו"ע, דהא ודאי אם תמות הבהמה תחת יד השומר קודם שתבריא דחייב השומר, דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס, והוי כאינה יכולה להתרפא בלא מזונות ובכלל נזק הוא. ואינו יכול להחזירה להבעלים עד שתסתלק הפשיעה הגורמת לאונס, וממילא חייב במזונותיה (נתה"מ), ומ"ש הקצה"ח דבהיזק שנעשה מאליו גבי שואל לא גרע מגולן, כיון דאפילו גולן יכול לומר הרי שלך לפניך מכ"ש שואל, נראה דודאי שומר גרע מגולן, ועיין מה שכתבתי לקמן בסימן ש"ג ס"א ד"ה הרי שלך לפניך, דרק בהיזק שאינו

⁵ עי' לקמן נתה"מ ס' ש"מ"א ס"ז.

⁶ יש לשים לב שהסמ"ע שם מסיק שאין ספיקא דדינא אלא ודאי שפטור, וכ"כ ברמ"א שם.

מאיר המישפט על הלכות שאילה

ניכר יכול השומר לומר הרי שלך לפניך, דלא גרע היזק דממילא מהשומר מהיזק דבידים, אבל בהיזק ניכר אף דליכא שינוי ודאי דשומר חייב, וגולן ודאי דאינו חייב, דהא שינוי לא הוי רק כשנשתנה שמו מחמת השינוי כמבואר בסימן ש"ס סעיף ו' בהג"ה (נתה"מ).⁷

(ג) השואל בהמה מחבירו לילך דרך ידוע, ובאו עליו לסטים באותו הדרך (ח) או חיות רעות ואנסוה ממנו, חשיב שפיר מתה מחמת מלאכה. הנה: ויש חולקין (זאנט), וסבירא לכו ללא מיקרי מחמת מלאכה דהכי אף צלא הליכת הדך איפשר שיבא לה אונס כזה, אבל המשאיל לחצירו שונרא לרדוף עכברים ואכלוה העכברים (ו), מקרי מחמת מלאכה, דבא לה האונס מחמת מלאכה, וכל כיוצא בזה. בהמה שנתייגעה במלאכה ונתחממה ומתה אחר כך, או נכסלה בדרך ונפלה ומתה, מיקרי מחמת מלאכה. ודוקא שהרגיש צעודו במלאכה, אבל אם לא הרגיש מיד, לא ויכל לישבע דמתה מחמת מלאכה (יא), דלילמא צלאו הכי נמי היחה מתה:

(^ח) באותו הדרך - מדנקט המחבר ואנסוה ממנו נראה דאם נגנבה ממנו דהיינו שנסם בעידנא דניימי אינשי ובא גנב ונגנבה חייב, דגם המחבר מודה דכל היכא שאפשר שיבוא להאונס כזה אפילו לא היה בדרך דלא הוי מתה מחמת מלאכה. ודוקא דאנסוה ממנו בפניו ואם היה בעיר היו לו מושיעים ואין דרך לבוא אונס כזה רק בדרך שאין לו מושיעים, דהוי כאילו המשאיל אפקרה לגבי אונסין דאינן ראויין לבוא רק בדרך, אבל גניבה שאפשר לבוא גם בביתו לא מיקרי מחמת מלאכה. ולפ"ז נראה, דה"ה אפילו גניבה של לסטים מזויין, כל שנעשה גניבה שלא בפניו שאפילו אי לא היה מזויין היה יכול ג"כ לגונבה, אין זה אונס השייך לדרך וחייב (נתה"מ)⁸, יש להסתפק אם נגנבה אם יש לו דין פטור משום מתה מחמת מלאכה, ואפשר לומר קים לי (פ"ת בשם פרח מטה אהרן).

(^ט) ויש חולקין כו' - וכן עיקר דשואל ודאי חייב באונסין אבל לא בפשיעה דמשאיל, וכאן משאיל פשע בה שהשאילו למלאכה והיא אינה יכולה לסבול אותה, א"כ כאן שלא פשע המשאיל חייב השואל (ש"ך), ראובן העמיד בנו הגדול בשנים משרת לשמעון והזהיר ראובן לשמעון שלא ישלחנו בדרכים חוץ לעיר, ושלחו מן העיר והלך לדרכו ופגעו בו לסטים והרגוהו, אין לשמעון שום חיוב, דאין המשלח חייב בתשלומי נזק השליח, שהיה לו שלא לילך אם ידע שהדרך מסוכן ואם לא ידע אם כן אונס הוא ג"כ המשלח, ועוד אפילו ל"יש חולקים" כאן לא מוציאים ממון על פי זה, ועוד אם יש דין שאילה על בן אדם, הרי בעליו עמו, והוא פטור מכל דבר (ש"ך בשם הרשד"ם).

(^י) ואכלוה העכברים כו' - אפילו אכלה השונרא עכברים טובא וחביל ומת ג"כ פטור דהו"ל כמתה מחמת מלאכה, ואף על גב דלאו מחמת מלאכה ממש היא כולי האי, דהא לרדוף העכברים שאילה לו ולא לאכול מהן, מ"מ כיון דאינה מתה אלא מחמת אכילה מיקרי מחמת מלאכה, והוא הדין אם שאל כלים להלחם עם השונאים ונפלו בני העיר ליד השונאים ולקחו הכלי זיין, הוה מחמת מלאכה ופטור (סמ"ע), ויש לחלק שבשונרא מיקרי שפיר מתה מחמת מלאכה שמחמת שתרצה לעשות מלאכה בעצמה, להרוג העכברים, חברו עליה וקטלוה וא"כ פשע המשאיל, אבל בכלי המלחמ' ודאי אין הכלים עצמם עושים המלאכה רק הבעל מלחמ', וקרי מתה מחמת מלאכה הבעל מלחמ' שלא נצח מלחמה ומחמת כן נלקחו מהם הכלי זיין ולא פשע המשאיל, והלכך על הכלים ה"ל אונסים וחייב (ש"ך), אם באו השונאים על עסקי נפשות פטור, דלא גרע משאל ספר, דמצוה קעביד. ואפילו שאל שלא לדעת ונאנס מידו פטור, דלא גרע מרודף שרדף אחר רודף ששבר כלים בין של הרודף בין של כל אדם דפטור, כיון שיש בזה ג"כ הצלת אחרים, ודוקא נרדף שבא להציל עצמו חייב, אבל הכא שיש בו ג"כ הצלת אחרים פטור, דמשום שיש בו ג"כ הצלת עצמו לא גרע, אמנם כשבאו על עסקי ממון, אז יש מח' סמ"ע וש"ך, וכן נ"ל ג"כ בלקח כלים של חבירו להציל מן הדליקה דפטור בנאנס מידו, דדליקה כסכנת נפשות דמיא דהא מחללין עליה שבת (נתה"מ)⁹.

(^{יא}) לא יוכל לישבע כו' - ולכך חייב. והמחבר חולק (ש"ך), שאינו יודע אם מחמת מלאכה או לאו חייב לשלם. והקשה הב"י דאמאי נחייביה מספיקא, ולכן השמיטו בשו"ע, אמנם י"א דשיטת הרמ"א דשומר שטען איני יודע אם בפשיעה הרי הוא מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם. אמנם י"א שהמח' היא בשומר מאימת מתחייב משעת משיכה או פשיעה, ונפקא מיניה בשואל חמור לרכוב עליה שלוחו ומתה בדרך ואינו יודע אם מחמת מלאכה מתה אם לאו, כיון דאינו חייב עד שעת אונסין פטור דהו"ל איני יודע אם נתחייבתי, וכן עיקר¹⁰, וכל שנותנו לאחר ללא רשות, אף דהו"ל התחלת פשיעה, דאין השואל רשאי להשאיל ומשום דאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר, אף על גב דאם מתה

Commented [j14]: איך שזה נכתב? הבסדר?

Commented [j15]: נכו?

⁷ ע' לקמן סי' ס"ג ס"א ש"ך ונתה"מ ששומר פטור מהיזק שאינו ניכר.

⁸ עי' לעיל הערה. Error! Bookmark not defined. מח' רדב"ז ומב"ט.

⁹ עי' לעיל ס"ק (א)

¹⁰ עי' אותו מח' קצה"ח וש"ך רצ"א כ"ו.

מאיר המשיפּט על הלכות שאילה

באונסין אח"כ פטור, ומשום דאינו אלא לכתחלה אבל בדיעבד במה שמסרו לאחר לא מיקרי פשיעה, מכל מקום מתחייב תיכף משעת התחלת הפשיעה שמסרו לאחר וכי מתה באונסין אח"כ הו"ל חזרה דידיה, וכשנסתפק הו"ל איני יודע אם החזרתיו, אבל היכא דמוסרו למי שרגיל להפקיד דליכא שום פשיעה כיון דרשאי בכך לכתחלה הו"ל איני יודע אם נתחייבתי, ומש"ה אפילו השני אינו רוצה לישבע פטור הראשון דפטור, ואינו חייב משום מתוך שאינו יכול לישבע משלם. דס"ל דעיקר שבועת השומרין הוא שבועה שאינה ברשותו (עי' רצ"ד ס"ב), וכיון דהשואל מכיר הבהמה שמתה אלא שאינו יודע אם דרך פשיעה או מחמת מלאכה וזה אינו אלא מדין גלגול וס"ל דלא אמרינן מתוך גבי גלגול שבועה (קצה"ח), וי"א דהטעם הוא כיון דאי אפשר לשום אדם לידע זה הוי דררא דממונא, דהא הספק נולד לב"ד בלא טענותיהם, חייב בספק בפרעון¹¹ (נתה"מ).

Commented [j16]: מס פיק?

Commented [j17]: מה הנתה"מ רצה מהמרה"ש?

(ד) השואל בהמה(יב) חייב במזונותיה משיעה שמשכה(יג) עד סוף ימי שאלתה¹². הגה: ויש אומרים ללא צעין משיכה(יד), אלא מיד שנסתלקו הצעלס(טו), ואם כחש בשרה כחשה דלא הדר חייב לשלם מה שפחתו בדמים, ואם היה הכחש מחמת מלאכה פטור, וישבע שבועת השומרים שמחמת מלאכה כחשה¹³:

(טז) השואל בהמה - כללא דשואל שיהיה כל הנאה שלו, והיכא דבעלים נהנין גם כן הו"ל דין שוכר ופטור מאונסין, ונראה דאפילו נתן השואל לבעלים פחות משהו פרוטה תו לא הוי עלה דין שואל כיון דגם הבעלים נהנין מיהת. ואף על גב דשומר שכר לא הוי בשכרו בפחות משהו פרוטה, מ"מ לגבי משאיל סגי לה בפחות משהו פרוטה כיון דהא לא הוי כל הנאה שלו, ועיין מ"ש בסימן ע"ב סקל"ד (קצה"ח).

(טז) משעה שמשכה - וכן כיון שמשך הבהמה או הכלי חייב באונסים אף על גב שלא נשתמש בהן וכ"ש הוא מחזרה דלקמן סי' שמ"א ס"ה. וכן מי שהפקיד כלי אצל חברו בין שהוא ש"ח או ש"ש ואח"כ נתן לו רשות להשתמש בו הוי שואל אף על פי שעדיין לא נשתמש בו (ש"ך), וקבלת פקדון בשתיקה, יש להסתפק אם זה קבלת שמירה או לא (ש"ך בשם התורת אמת), שואל שלא משך וגם לא היה סילוק שמירה ונשתמש בה, כגון ששאל ספסל לישב עליו בחצר המשאיל ואצל המשאיל או ספר ללמוד ממנו ולמד ממנו בלא הגבהה ומשיכה ונאנס מידו, ודאי חייב בזה, משום דקבלת הנאה של השואל הוי ככסף ובהנאה זו מחייב עצמו באחריות (נתה"מ)¹⁴, וכן אין המשאיל יכול לחזור בו משעה שהתחיל השימוש, וזה תקנה דרבנן ולא משום הנאה המחייב (פ"ת בשם הדברי משפט).

(טז) וי"א דלא בעינן משיכה כו' - ויכול המוחזק לומר קים לי כ"ש אומרים" הזה, וכל הקנין היא אך ורק לענין חזרת המשאיל (ש"ך).

Commented [j18]: נכו ?

(טז) מיד שנסתלקו הבעלים כו' - ואף על גב דהמשאיל יכול לחזור בו כל זמן שלא משך הבהמה, מ"מ כיון דלא חזר בו ונסתלק הבעל משמירת הבהמה מחמת שקיבל השומר שמירתו עליו, נתחייב באונסין (סמ"ע).

Commented [j19]: לא ראיתי צורך להביא המח' קצה"ח ונתה"מ כאן שהוא לא נוגע להלכה כאן.

(ה) השואל פרה מחבירו ושלחה לו המשאיל ביד בנו או ביד שלוחו או ביד עבדו, אפילו שלחו לו ביד בנו או ביד עבדו או ביד שלוחו של שואל(טז), ומתה קודם שתכנס לרשות שואל, הרי זה פטור, ואם אמר לי השואל שלחה לי(יז) ביד בני או ביד עבדי או ביד שלוחי, או ביד בנך או ביד עבדך העברי(יח) או ביד שלוחך, או שאמר לו המשאיל הריני משלחה לך ביד בנך או עבדך או ביד שלוחך, או ביד בני או ביד עבדי העברי או ביד שלוחי, ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה בדרך(יט), הרי זה חייב:

(טז) ביד שלוחו של שואל - היינו שכירו ולקוטו. ושליח שעשאו בעדים עי' סימן קכ"א ס"ב ונתה"מ שם סק"ד (נתה"מ).

(טז) ואם אמר לו השואל שלחה לי - והוה שלוחו של שואל ולא של משאיל, דהוי כאילו אמר לו אמור לו בשמי שיביאה לי, וכיון שאמר לו וקיבל על עצמו שלוחו של שואל הוא שעשאו שליח ע"י בעל הפרה, ועוד דהכא מטעם ערב חייב, דהוי כאילו אמר לו תן מנה לפלוני ואתחייב לך, דכל מי שמוציא ממון מרשותו על פי חברו נתחייב לו חברו כדין ערב. ונ"מ בין שני הטעמים, דלטעם הראשון שנעשה שלוחו של שואל קני ליה השואל ג"כ ואין המשאיל יכול לחזור בו אחר שהגיע ליד השליח,

¹¹ עי' קצה"ח רכב סק"ב שיש מחלוקת אם מוחזק בדררא דממונא ללא טענת ודאי מועיל.

¹² עי' אמרי יושר לעיל הערה 3.

¹³ עי' מחנ"א שאלה ה' שחולק על מבי"ט ח"א ולא מצאתי תא המבי"ט

¹⁴ ויש חולקים עי' אמרי יושר לעיל הערה 3.

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

וגם בעינין שיהיה בר שליחות אבל אם אמר שלח לי ע"י חש"ו או על ידי גוי לא נתחייב באונסין, ולטעם השני דחייב מטעם ערב אפילו ע"י מי שאינו בר שליחות חייב באונסין והמשאל יכול לחזור בו אפילו שלחו ע"י בר שליחות (נתה"מ).

(ט"ו) או ביד עבדך העברי - לאפוקי כנעני, וכמ"ש המחבר בסעיף שאחר זה (סמ"ע).
(ט"ז) ושלחה ומתה בדרך - היינו שאמר לי זכה לפלוני או שאמר לו פלוני אמר לי שאשלח לו על ידך (רע"א).

(י) שלחה לו המשאל ביד עבדו הכנעני, אע"פ שאמר ליה השואל שלח ומתה, פטור שידו כיד רבו ועדיין לא יצאה מרשות המשאל:

(יז) אמר לו השואל הכישה במקל(כ) והיא תבא מאליה ועשה המשאל כך, אין השואל חייב בה עד שתכנס לרשותו:

(כ) הכישה במקל כו' - ויש חולקים (סמ"ע), וצ"ע למה הרמ"א לא חולק כאן, כמו בריש סי' שז, ואפי' אמר בפ"י הכישה במקל ואתחייב אני לך פטור (ש"ך), אפילו לדעה שחולק על השו"ע דסגי בסילוק שמירה היינו דוקא כשהוא במקום שהשומר יכול לשומרו והוי קבלת שמירה, וכיון שנעשה שומר חנם שוב יכול להתנות שיהיה כשואל דמתנה שומר חנם להיות כשואל, משא"כ בהכישה במקל שהשומר אינו יכול לשומרה בשעה שמכישה לא הוי קבלת שמירה רק חיובא בעלמא מחייב עצמו, דשלח לי והכישה במקל הוא מטעם חיוב ערב, אבל לדידן דקיי"ל באה"ע סימן ל' סעיף י"א בהג"ה, באומר זרוק מנה לי לא שייך ערבות, ומכ"ש בהכישה במקל פטור כיון שיכול לחזור וליטלה, שפיר סתם הרמ"א (נתה"מ).

(ח) וכן בשעה שמחזירה השואל לבעלים, אם שלחה ביד אחר ומתה קודם שתגיע לרשות המשאל, הרי זה חייב שעדיין היא באחריות השואל, ויש אומרים דהוא הדין אם החזירה ליד אשת המשאל(כא) ונאנסה חייב (וע"ל בסימן עב סל"א ובס"ס קמ"ט מ"ט מזה). ועיין לעיל סימן ללא סעיף (כא(כז)), ואם שלחה מדעת המשאל על ידי אחר ומתה פטור, שלחה ביד עבדו הכנעני(כג), אע"פ שאמר לו המשאל שלח אם מתה בדרך חייב, שיד העבד כיד רבו ועדיין לא יצאה מיד השואל, במה דברים אמורים כשהחזירה תוך ימי שאלתה, אבל אם החזירה אחר ימי שאלתה יצתה מדין שאלה והרי הוא כשומר שכר(כד), והוא הדין אם היא עדיין בביתו של שואל, כיון שעברו ימי שאלתה יצא מדין שואל והרי הוא כשומר שכר. הגה: ואם אמר לו שלח ועד שלא הספיק לשלוח מת, לא ישלח דהא נפל קמי יתמינכה), ואם שלח ספק אם חייב באחריותו(כו)¹⁵.

(כז) ליד אשת המשאל כו' - אף על גב דכל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד וכמ"ש סימן רצ"א סכ"א, שואל דכל הנאה שלו שאני. ועיין מ"ש שם ד"ה ועי' לקמן, ובסימן ע"ב סעיף ל"א סקצ"ח??¹⁶ (סמ"ע), עי' ש"ך סי' ע"ב קל"ו, דלא נפטר רק בנושאת ונותנת, ע"ש. והנה בנושאת ונותנת גמורה שמניחה לעסוק בנכסיו ודאי פטור אפילו בהחזיר תוך זמן שאלה, דהוה האשה כקונה איזה דבר שמקחה קיים, וה"נ הרי נתרצתה לקנות הדבר המושאל שיהיה ברשות הבעל להשתמש בו ונגד זה פטרה אותו מאחריות, ובנושאת ונותנת אפילו בהלוואה פטור כמבואר בסימן ק"ך (ע"ש סמ"ע סק"ב??). אבל באינו מניחה לעסוק בנכסיו רק שמאמינה בנכסיו לא הוי רק כמסרו למי שרגיל להפקיד דהשואל נשאר בחיובו על האונסין, אבל בפקדון אפילו בכה"ג פטור כיון שמסרו למי שרגיל להפקיד (נתה"מ).

(כח) ועיין לעיל סימן רצ"א - פירוש, דשם נתבאר גבי מפקיד דאם החזיר לאשת המפקיד דפטור, והטעם דשואל שאני שכל הנאות שלו על כן צריך להחזיר לידו דוקא. ובמלוה על המשכון נתבאר סימן ע"ב סעיף ל"א דצריך להחזיר לידו של הלוה דוקא, והעיקר בכל מקום צריך להחזיר לידו דוקא (ט"ז).

(כט) שלחה ביד עבדו - משמע דבכל הענינים דמיא חזרה לשאלה, וא"כ כשאמר לו המשאל לשואל הכישה במקל והיא תבוא והפטור חייב השואל, כמו בסעיף ז', ועי' ש"ך ס"ק (כ), דאפילו אמר הכישה במקל ואתחייב אני לך דלא מהני, אלא יש לחלק דלאחר ששיעבד נפשיה לא מצי לאתנויי בדברים

¹⁵ שאל סתם והודיע לבעלים שאינו צריך לה עוד נפטר בכך שהרי כלתה שאלתו, אבל היכא דהשאל חפץ לחברו לזמן ובתוך הזמן אמר ליה השואל למשאל אין לי צורך עוד ואיני שואל עליו, כל שהוא בתוך הזמן אמר לו השואל למשאל אין לי צורך עוד בו חייב באונסין (מחנ"א שאלה ז).

¹⁶ עי' לעיל הערה. **Error! Bookmark not defined.**

Commented [j10]:
עיין בתשובת ושב
הכהן סי' ט"ז
מ"ש בזה (פ"ת)

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

בעלמא, אלמא דלא דמי שאלה להלואה דבשומרים בעינן קנין ואינו מועיל והפטר לסלק שמירה משא"כ בהלואה דמועיל והפטר לחוד (נתה"מ).
(טז) והרי הוא כשומר שכר - הואיל ונהנה ממנה בימי שאלתה תיקנו שישאר עליה לפחות כשומר שכר עד שתבוא לידי בעליה (סמ"ע, וט"ז), עיין בתשו' ר"ש כהן ס"ב סי' ק"ך (ש"ך)¹⁷.
(טז) דהא נפל קמי יתמי כו' - עיין סימן קכ"ב ס"א בדין שליחות, דלא יתן אפילו לשלוחו בעדים בלא הרשאה מה"ט דילמא ימות כו' (סמ"ע).
(יז) ומ"ש ואם שלח ספק אם חייב כו' - עי' לעיל קכ"ב סעיף א', דגם בהרשאה אם לא הקנהו ע"ג קרקע נתבטלה ההרשאה אם מת המפקיד (סמ"ע).

Commented [j11]: מ ספיק?

Commented [j12]: צ ע אם הט"ז חולק על הסמ"ע ולמאי נ"מ.

סימן שמא - השואל מחבירו חפץ סתם או לזמן קצוב:

(א) השואל מחבירו כלי או בהמה סתם, הרי המשאל תוצעו בכל עת שירצה(א). שאלו לזמן קצוב, כיון שמשך זוכה בו אין הבעלים יכולים להחזירו מתחת ידו עד סוף ימי השאלה, ואפילו מת השואל(ב) הרי היורשים משתמשים בשאלה עד סוף הזמן¹⁸:

Commented [j13]: ל א הבאתי ש"ך סק"א

(א) המשאל תובעו בכל עת כו' - דדוקא לסתם הלואה דלהוצאה נתנה נתנו חכמים שיעור ל' יום וכמ"ש לעיל ריש סימן ע"ג, משא"כ בשאלה דהדרא בעינא (סמ"ע), ממילא לא כלה זמן שאלתו עד זמן שתבעו וחייב באונסין עד לעולם, וגם מותר להשתמש בו לעולם כל זמן שלא תבעו המשאל (נתה"מ), ואפילו אמרינן סתם שאלה שלשים יום הני מילי לגבי דידיה אבל לא לגבי יורשין (קצה"ח), אבל השואל יכול להחזיר ת"ז ודוקא אם מחזיר לרשות בעלים. אבל קודם שהחזירו לרשות בעלים אף שחזר מהשאלה חייב באונסין, ולא הוי ככלתה זמן השאלה, ועיין לעיל סימן רצ"ג ס"ב (רע"א), ומ"מ נראה אם השאלו לאיזה דבר כגון קרדום לבקע בו, צריך להניחו פעם אחת לבקע בו, דהו"ל לאותו דבר כמשאלו לזמן (פ"ת).

(ב) ואפילו מת השואל כו' - עי' לקמן ס"ג ששם יתבאר זה (סמ"ע).

(ב) השואל פונדק מחבירו ללינה אין פחות מיום אחד(ג), לשביתה אין פחות משני ימים, לנשואין אין פחות משלשים יום, שאל חלוק מחבירו לילך בו לבית האבל כדי שילך ויחזור(ד), שאלו לבית המשתה כל אותו היום, שאלו לעשות המשתה שלו אין פחות משבעה ימים, ויש אומרים לבית האכל אינו קשאי ליטלו עד שילאו ימי אכילתו(ה), וזכגל עד שילאו ימי הרגל, וזמשתה עד שילאו ימי המשתה (עיין צ"ד סימן טמ):

(ג) ללינה אין פחות מיום אחד - כפול לעיל בסימן שי"ב סעיף ד' (סמ"ע).

(ד) כדי שילך ויחזור - עיין סעיף ה' מ"ש שם (נתה"מ).

(ה) ויש אומרים לבית האבל אינו רשאי כו' - עי' ביו"ד סימן ש"מ סעיף ל"ה סתם וכתב השו"ע כדעת הרמ"א, ואפשר שאין סתירה, דנוכל לפרש מה שכתב לבית האבל כדי שילך ויחזור, היינו ז' ימים, דכל ז' ימי האבילות הוא שוהה שם ואח"כ הוא חוזר. ומה שכתב לבית המשתה כל אותו היום, היינו כשאין המשתה אלא יום אחד (סמ"ע).

(ג) הניח להם אביהם פרה שאולה, משתמשים בה(ו) כל ימי שאלתה(ז) ואין חייבין באונסים(ח) אפילו נשתמשו בה, אבל חייבים עליה כשומר שכר (וע"ל סימן עב ס"י) אפילו לא נשתמשו בה(ט), ויש מי שאומר שאם אמר המשאל ליתומים החזירו לי הפרה שהשאלתי את אביכם או קבלו עליכם חיוב אונסים, שומעין לו(י):

(י) משתמשים בה כו' - ולא דמי למקבל שמת שיכול הנותן לסלק לבנו אפילו בתוך הזמן ואפילו אם גם הבן בקי באותו עסק או המלאכה כמ"ש לעיל סימן שכ"ט, דשאני שאילה דכל ימי השאלה היא כקנוי לו שהרי כל הנאה דידיה וחייב אפילו באונסין, ומשו"ה בניו יורשין אותו ממנו עד כלות הזמן (סמ"ע), שכר אביהם ומת דמשתמשים כל ימי השכירות ואין חייבים לשלם השכירות אם לא הניח להם אחריות נכסים (רע"א).

Commented [j14]: ל א הבאתי את דברי הסמ"ע

Commented [j15]: 1 עיין תשובת בני אהרן סי' כ"ט?

¹⁷ לא עשיתי

¹⁸ המשאל בית לחבירו דינו כמשכיר שאינו יכול הוציא בימות הגשמים (עי' סי' שי"ב ס"ה, וסי"א), אבל חייב לשלם לו שכירות, ואפילו שכירות אפשר שמחל לה, שהרי אין להשכיר באמצע החורף (עדות ליעקב סי' עט), ויש חולקים (מעיל שמואל מג). ובפשטות אפשר להוציא, שאין מוחזקות.

מאיר המשפּט על הלכות שאֵלה

(1) כל ימי שאילתה - וה"ה אם שאלה למלאכה ידועה בלי זמן, משתמשין בה זמן הראוי לאותה מלאכה, ע"י לקמן סעיף ה' (סמ"ע), ע"י לעיל בסימן רצ"א סעיף כ"ו דס"ל דגרועי גרעיה הוי פשיעה, אלמא דס"ל דשואל אסור להשכיר, ומבואר בסימן שס"ג סעיף י' בהג"ה דכל היכא דאסור להשכיר שייך השכירות לבעלים, וכיון דאין לו רשות בחייו להשכיר לאחרים ממילא אין לו כח להוריש לבניו, אלא צ"ל דמיירי בבנים הסמוכים על שלחן אביהם, וכיון דכל המשאיל ומפקיד על דעת בני ביתו הוא מפקיד, כיון דבחייו ודאי דיכול להניח להבנים לעשות מלאכה אפילו שלא בפניו, רק שבחייו היה שייך הריוח מהמלאכה שעושין אשתו ובניו לו ועתה במיתת האב זכו הבנים בהריוח, וכיון דגם בחייו היה להם רשות להחזיק בהמה ברשותם לעשות בה מלאכה לצורך האב ולא היה יכול המשאיל למחות, כן גם עתה שהריוח שלהם ג"כ א"י למחות (נתה"מ).

(2) ואין חייבים באונסין כו' - שהרי לא קיבלו כלום על נפשם. אבל בגניבה ואבידה חייבין, כיון דנהנין ממנו הו"ל כשומר שכר או כשוכר אפילו לא נשתמשו בה עדיין כיון דהרשות בידם להשתמש בה באותו זמן (סמ"ע), ואפילו לא השתמשו בה (ש"ך), היינו כשידעו שהיא שאולה, אבל כסבורין של אביהן פטורין (נתה"מ ורע"א), דהא אפילו אכלו פטורין (לקמן סעיף ד'). ואפילו הניח אחריות נכסים יראה דפטורין, דאונס דגניבה לא בא מחמת הפשיעה שלא הודיע להבנים, דכשסבורים שהיא שלהם טפי מזהרי בה, ועוד, דהא הבנים אין חייבין כלל לשמור, ואפשר דאם היה מודיע להם שלא היו רוצים כלל לקבל שמירה על עצמם, ולכך אפילו אם פשעו היורשים פטורים, דהא לא באו מחמת פשיעותא דאב, כמו דלא חשבינן התם פשיעה להבן במה דלא אמר להאם שהוא של אחרים ע"ש, ודוקא אכילה דהיתומים בא מחמת פשיעה דאב דאי אמר להו לא היו אוכלין, משא"כ פשיעה דידהו לא בא מחמת פשיעה דאב (נתה"מ), וי"א דאפי' בפשיעה פטורים (רע"א).

(3) אפי' לא נשתמשו בה כו' - ודוקא שואל אבל שוכר אפי' נגנב פטור (ש"ך), מיירי דוקא שאביהם עדיין לא נתן שכירות, כי סתם שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, משו"ה פטורין היורשין בנגנב, כיון דאם לא ירצו להשתמש בו לא יצטרכו היורשים ליתן לו שכירות, לא מיבעיא משלהם ודאי דא"צ ליתן, אלא אפילו אם הניח אחריות נכסים ג"כ פטורים, כמו בשכר בית ומת בתוך זמנו לעיל בסימן של"ד סעיף א' בהג"ה, אבל כשכבר שילם האב השכירות, או אפילו לא שילם להיש חולקין לעיל בסימן של"ד דס"ל דחייבין היורשים לשלם שאר השכירות אם הניח להם אביהם נכסים, וא"כ השימוש הוא בחנם אצלם, דהא השכירות אפילו לא שימשו צריכין ליתן, דמי ממש לשואל וחייבין בגניבה ואבידה, דהא יש להם הנאה מרשות השימוש שיש להם (נתה"מ).

(4) שומעין לו - דאדעתא דהכי בא בשאלה ליד אביהן, ומשו"ה גם הם לא ישתמשו בה להנאתן בעל כרחו אם לא שיקבלו עליהן אונסים כאביהן. ועיין לקמן סימן שמ"ו סעיף י"ז (סמ"ע).
(ד) חשבו שהוא של אביהם וטבחוהו ואכלוהו(יא), משלמים דמי בשר בזול(יב) שהוא שני שלישים(יג) והעור ישלמו כולו(יד), ואם הניח להם נכסים וטבחוהו(טז)(טז), משלמים דמיה מנכסיו:

(8) חשבו שהוא - ואם היו יתומים של הערב, נשבעים שלא ידעו ששלו הוא ופטורים, ועכ"ז נשבעים שלא שלחו ידם (רע"א).

(9) דמי בשר בזול - ואם הניח להם בגד שהם בפקודן גבי' וסברו ששל אביהם ונשתמשו בהם ובלו יש להסתפק בהם (רע"א).

(10) שהוא שני שלישים - דיכולין לומר אם ידענו שאינה של אבינו לא היינו אוכלים בשר, אבל שני שלישים משלמין, שכן דרך בני אדם לקנות בשר בזול ולאכול אף אם בלא"ה לא היו אוכלין בשר (סמ"ע).

(11) והעור ישלמו כולו - פירוש, הרשות בידן אם רוצים להחזיק העור בידן ולשלם דמי שוויו לבעליה שהרי קנאו בשינוי טביחה והפשטה, אבל אם רוצים מחזירין העור לבעלים בעין (סמ"ע), ויש חולקים דלא מציינו קונה אלא בגנב וגזלן אבל אלו אינן בתורת גנב וגזלן אלא בשוגג טבחוה סבורין של אביהם היא וא"כ העור כולו דבעלים אם רוצים בעורן, ואפילו טבחוה ולא אכלוה עדיין נוטלין הבעלים את הבשר כולו בעין דשינוי אינו קונה בזה. ומ"ש בשו"ע והעור ישלמו לאו דוקא, או מיירי דהעור נמי אינו בעין כגון שמכרו, ומשלמין כולו היינו מה שלקחו בעד העור (קצה"ת), וי"א הנך לאו גזלנין ניהו, אלא מזיקין ניהו, ואין שמין למזיק (נתה"מ).

(12) ואם הניח להם אביהם נכסים - המחבר סתם וכתב נכסים, ובכלל נכסים הוא אפילו מטלטלים, והיינו טעמא, דבתר תקנת חכמים שתיקנו דיתומים מחויבים לשלם חוב אביהן אפילו ממטלטלים שירשו וכמ"ש לעיל בסימן ק"ז ס"א, אין חילוק בין אחריות נכסים למטלטלים (סמ"ע, ש"ך).

Commented [j116]: ל א הבאתי את דברי הנתה"מ

Commented [j117]: נכון?

Commented [j118]: ל א הבאתי את דברי הש"ך.

Commented [j119]: ל א הבאתי את דברי הקצה"ה

Commented [j120]: ל א הבאתי מש"כ הש"ך בענין השינוי בנוסח הרמב"ם

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

(טו) שם - דקדק לכתוב וטבחה, ולאפוקי מדעת הרמב"ם דס"ל דאפילו מת בידם חייבים לשלם כיון שאחריות נכסים בידן מאביהן, וס"ל דהשעבוד חל אנכסיו משעת משיכה, אבל דעת השו"ע דהשעבוד לא חל אנכסיו כי אם עד שעת מיתה או שעת שאר אונסין שנעשה בו, ואז כבר מת אביהן, אבל אם טבחהו ואכלהו ודנהנו ממנו וגם היתה פשיעה מאביהן דהיה לו להודיע לבניו שהיא שאולה בידו, משו"ה חייבים לשלמה, ולא מחויבים גם אמיתה מטעם תחילתו בפשיעה דהו"ל להודיע דילמא יאכלהו וסופו באונס מיתה דחייב, כיון דאונס דמיתה לא בא מחמת הפשיעה (סמ"ע), לא חשבינן זה לפשיעה כלל מה שלא ציוה, רק אמרינן דאונס זה מה שאכלו היורשין מחיים דאביהן התחיל בעת שלא היה יכול לדבר, דמחמת שלא ציוה קודם מותו נמסר הבהמה להיורשים בחזקתו וקודם מותו התחיל האונס ולכך השואל חייב, משא"כ כשמתה הבהמה לא הוי מיתת השואל אתחלתא דהאונס. ולפ"ז שומר חנם ושומר שכר פטורין אפילו הניח להן אביהן אחריות נכסים. ואפילו למאן דס"ל דשומר שכר חייב כשנאנס באונס הגוף [לעיל סימן ש"ג סעיף ב'], היינו דוקא כשלא היה שם אונס כלל על החפץ, אבל טבחהו ואכלהו חשיב ג"כ שם אונס על החפץ, כיון דמחמת שלא ידעו היו מוחזקין בשלהן ואכלהו, ובהו ודאי פטור שומר שכר כמ"ש לעיל בסימן ש"ג ס"ב ד"ה א"כ (נתה"מ), (פ"ח).

Commented [j121]: ל א הבאתי את דברי הש"ך סק"ו

(ה) השואל כלי מחבירו לעשות בו מלאכה פלונית, כיון שמשך השואל אין המשאיל יכול להחזירו מתחת ידו (ו) עד שיעשה בו אותה מלאכה, וכן אם שאל ממנו בהמה לילך בה למקום פלוני, אינו יכול להחזירה מיד השואל עד שילך בה לשם ויחזור:

Commented [j122]: א עשיתי דברי הפ"ת - עיין בתשובת באר יצחק [חלק חו"מ] סימן ג' מ"ש בזה - אבל זה בעיקר בנוגע לש"ך ולכן אולי אינו צריך

(טז) אין המשאיל יכול להחזירו מתחת ידו כו' - אף על גב דכבר כתב בסעיף א' דסימן זה דמיד שמשך אין הבעלים יכולין להחזירו מתחת ידו כו', חזרו וכתבו דלא תימא כיון דלא שאלו לזמן קצוב יכול המשאיל לומר לא עלתה על דעתי שישהה כל כך זמן במלאכה זו, ומשו"ה נמי חזרו וכתבו כאן (סמ"ע).

Commented [j123]: ל א הבאתי את דברי הנתה"מ סק"ט

(ו) השואל כלי מחבירו להשתמש בו ואמר ליה השאילני דבר פלוני בטובתך, כלומר: אין אתה משאיל לי (יח) דבר זה כדרך כל המשאילין אלא כפי טובת לבך ונדבותיך שאינך מקפיד על הזמן, אם קנו מיד המשאיל על זה הרי השואל משתמש בו לעולם (יט), עד שיתבטל הכלי מלעשות מלאכתו ויחזיר שבריו או שיריו (כ), ואין השואל רשאי לחזור ולתקן הכלי או לעשותו פעם אחרת (כא). הנה: ויש לומר דהאומר השאילני כלי זה צטובו שאלו הוא לעולם, דצטובו משמע כל זמן שהוא טוב, ואפילו החזירו למשאיל (כב) חזר ונטלו ממנו כשיצטרך, ודוקא שקנו מן המשאיל, אבל לא קנו מן המשאיל אינו נטלו ממנו כשהחזירו נשכר מחזיר לו (כג):

Commented [j124]: א ני חושש שכל סעיף ו' קצת חלש.

(יח) כלומר אין אתה משאיל לי כו' - אין מח' מחבר רמ"א (סמ"ע), וי"א שיש מח', ושיטת המחבר שיהא שאלה זו בטובך יותר משאר שאלות (ט"ז), וי"א דהלשון בטובתך הוי ספיקא דדינא והמוציא מחבירו עליו הראיה. ולשון "בטובו" נראה דבקנין כ"ע מודו, שמסברא ג"כ בטובו כל זמן שהוא טוב משמע, ולפ"ז בלא קנין הוי ספיקא דדינא, דלרש"י אינו מועיל שיזכה בו אחר שהחזיר בלא קנין, ולהנמוקי יוסף מהני אפילו בלא קנין, ובקנין לכ"ע חזרו ונטלו. וכל זמן שאין השואל צריך להכלי מחוייב להחזיר המשאיל אפילו לרש"י וכמו שאבאר בסמוך ס"ק (כב) (נתה"מ).

Commented [j125]: ה לש!

(יט) השואל משתמש בו לעולם - יש להסתפק אם יכול המשאיל להשתמש בו בעוד שאין השואל משתמש בו, דאיכא למימר דיכול המשאיל לומר לא השאלתי לך אלא למלאכתך ועכשיו כיון שאין צריך לך תנה לי ואשתמש בה, או אפשר שיכול שואל לומר כיון שהשאלת לי לכל תשמישי אני יכול לעכב על ידך שאם תשתמש בה יפחות או ישכר בידך. ונפקא מינה עוד לענין תשלומי אונסין, דודאי אעפ"י שהוא שאל לו לעולם אם נגנב או נאנס חייב לשלם כיון שאינו מקבל מתנה דשואל הוא, וא"כ כשתמצי לומר שאין המשאיל יכול להשתמש בה כלל אפילו בשעה שאין השואל צריך לו, אם נאנס אינו חייב לשלם אלא דמי שברים בלבד, שהרי אין למשאיל בו שום זכות בעודו שלם, ואם המשאיל יכול להשתמש בו ונגנב או נאנס משלם לו לפי זכותו, וי"א שאינו יכול לקחת אותו שלא בשעת מלאכה, וא"כ ממילא כשנאנס אינו צריך לשלם אלא דמי שברים. ועיין מ"ש בסימן שמ"ו סק"ד ??? (קצה"ח).

(כ) ויחזיר שבריו או שיריו - שבריו הוא כפשוטו כשנשבר הכלי לחתיכות, ושיריו פירושו דלא נשבר אלא נתמעך ונתמעט גוף הכלי מרוב תשמישו עד שנשאר בו מעט מהרבה (סמ"ע). (כז) ואין השואל רשאי כו' - דאם יתקנו ויחזור וישתמש בו יקלקל הכלי לגמרי, והוא לא השאיל לו אלא כלי זה כמות שהוא (סמ"ע).

מאיר המשפּט עַל הלכות שאלה

(כב) ואפילו החזירו להמשאל כו' - זהו דוקא כשאמר ליה השאלני בטובו דהכלי, אבל אי אמר ליה השאלני בטובתך לא, ואם ירצה המשאל ליקחנו מיד השואל שלא בשעת מלאכתו יכול השואל לעכבו, מיהו לית ליה לשואל רשות להשאל לאחריני (סמ"ע), וי"א דמש"כ דהשואל יכול לעכב על המשאל להשתמש בו בשעה שאין השואל צריך לו למלאכתו משום דשמא יתקלקל או מיתביד, וממילא אין צריך להחזיר כלל, הוא רק משום דסבירא ליה דבטובתך לחוד לא משמע לעולם רק דהקנין מייפה הלשון דבטובתך שיהיה משמע לעולם, וכיון ששואל לעולם אין צריך להחזיר לו, ובלא קנין אין משתמש בו לעולם כלל כמבואר, מה שאין כן לפי פירוש הרמ"א שפירש דבטובו משמע כל זמן שהוא טוב, והקנין צריך, דבלא קנין מכי אהדרה כלתה קניה דמשיכה ראשונה, מוכח ע"כ דצריך להחזיר להמשאל בשעה שאינו צריך, דאי לא היה צריך להחזירה, אם כן פשיטא שכל זמן שהחפץ תחת יד השואל, אפילו לא היה קנין, אין המשאל יכול לחזור בו, דהא לא כלתה משיכה ראשונה, ואי כשהחזיר השואל מדעתו השאלה להמשאל בתורת חזרה שלא יהיה לו שוב דין שואל, אפילו קנו מידו נתבטלה השאלה, דלא גרע משואל לזמן שהחזיר בתוך זמן שא"צ להחזיר להמשאל לו, ואי נתן השואל להמשאל בתורת שאלה ודאי דלא כלתה משיכה ראשונה, ולפי"ז ע"כ צ"ל דאף ששואל בטובו, אין הדבר שואל לו לעולם שיהיה תחת יד השואל אף בשעה שאין צריך לו, וע"כ הפירוש בטובו, דהיינו רק שהוא שואל לו כל זמן שהוא צריך, ובזמן שלא יצטרך יחזור להמשאל, ואחר כך כשיחזיר להשואל להשתמש בו יהיה חזור ושואל לו, לכך בלא קנין בטלה שאלה שניה דכלתה משיכה ראשונה, מה שאין כן בשקנו מידו איכא חיוב הגוף לחזור ולהשאל לו כל זמן שיצטרך אף אחר החזרה (נתה"מ), מש"כ הסמ"ע דהשואל א"צ להחזיר השאלה להמשאל לעולם, אם נאנס שא"צ לשלם לו רק שיווי השברים כיון שלא היה להמשאל שום זכות בחפץ זה רק אחר שנשבר (נתה"מ ורע"א), ויש ללמוד מכאן דה"ה אם שאל חפץ מחבירו ופירש שלא ישתמש בו רק אחר איזה ימים, דמ"מ אין המשאל יכול לחזור וליטלו קודם, דהשואל יכול לומר שמא יגנב או יתקלקל ברשותך. וכן אם נאנס תחת יד השואל, כשמשלם לו השואל מנכה לו דמי מה שהיו פוחתין משומת שינוי של החפץ אילו היה קיים מחמת הזמן שהיה השואל משתמש בו. וכן אם הזיקו אחר משלם להשואל דמי שיווי ההשתמשות על זמן השאלה והמותר לבעלים (נתה"מ).

(כג) נשבר מחזיר לו שבריו - פירוש, ואינו חוזר ומתקנו. וקאי גם אהרישא כשנשאר בידו שלא החזירו להמשאל, דלא השאלו אלא כל זמן שהוא בטובו (סמ"ע).

(ז) האומר לחבירו השאלני קרדום לעדור בו הפרדס הזה, עודר בו אותו הפרדס בלבד ואינו רשאי לעדור בו פרדס אחר, אפילו הוא כמוהו (כד). אמר לו פרדס סתם, עודר בו פרדס אחר אי זה שירצה אפילו אינו שלו. שאלו לעדרו בו פרדסים הרבה שלוכה(כו), עודר בו כל פרדסים שלו, ואפילו נשחת כל הברזל בעדירה מחזיר לו הנצב של עץ, ויש מי שאומר דדוקא באותה שנה, אבל לא בשנה אחרת:

(כד) אפילו הוא כמוהו - עי' לעיל סי' ש"ח ס"ד וסי' שי"א ס"ד ויש לחלק בין שוכר שמקבל המשכיר שוכר אמרינן כיון שרוצה להשכיר ולקבל שכר מהיכי תיתי לא ישכיר לו למלאכה קלה או כיוצא בזה ואומדנא דמוכח הוא, אבל שואל דהוא בחנם אמרינן דילמא קפידא הוא וכל המשנה מדעת בעל בית גזלן. ולפי"ז בגוף הדין ג"כ יש לחלק בין שוכר לשואל, דאף דשוכר מותר לכתחלה לשנות למלאכה כיוצא בזה כיון שנותן שכר ובודאי ניחא ליה למשכיר לאיזה מלאכה כל שהוא כיוצא בזה שיעשה בו השוכר וליתן שכר משלם, משא"כ בשואל שבחנם כיון שאמר זה הוי קפידא (נתה"מ), וי"א דכאן אסור אפילו לכתחילה, דאפשר דהמשאל סובר דהאי ארעא ניחא טפי לחרוש, ואף על גב שהוא טועה דבאמת הם שוים, מ"מ הו"ל שואל שלא מדעת על השדה אחרת (ט"ז)¹⁹.

(כה) שאלו לעדור כו' - הלכה זו תלוי במי שאומר לשון המסופק, דכאן מיירי שהשואל אומר לשון המסופק אז אמרינן דנתכוין לטובתו, ובסי' רי"ח סכ"ד דמיירי שהמוכר אמר לשון המסופק, נתכוין לטובתו (ט"ז).

(כז) פרדסים הרבה שלו - אפילו אמר לו כרמים סתם ולא אמר לו תיבת הרבה ולא תיבת שלו, אפ"ה חופר בו אפילו הרבה ודוקא כרמים שלו ולא של אחרים. והטעם דחופר בו הרבה, משום דהוא מוחזק יכול לומר דסתם כרמים הרבה נמי משמע, והטעם דאינו יכול לחפור בו של אחרים כמו ברישא, משום דא"כ אין לדבר סוף, משא"כ ברישא באומר לו לחפור כרם סתם דאין לו רשות לחפור בו אלא כרם אחד משו"ה חופר בו א' אפילו אינו שלו (סמ"ע), לפי דברי הסמ"ע צ"ל דבשאלה במטלטלין

Commented [j126]: נכון?

¹⁹ עי' לעיל סי' ש"מ ס"א ששם הנתה"מ לא חולק, ועיי"ש בט"ז, ו....

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

הוי השואל מוחזק, ולפ"ז ה"ה בכל ספק שיש בזמן בשאלה ושכירות מטלטלין הוי השואל מוחזק. וכן הוא בש"ך סימן שי"ב ס"ק י"ד ? ? (נתה"מ).

(ח) האומר לחבירו השאילני שוקת זה ונפל, אינו יכול לחזור ולבנותו. אמר ליה השאילני שוקת סתם ונפל, חוזר ובונה עד שישקה כל שדותיו(כז). אמר ליה השאילני מקום שוקת, הרי זה בונה בכל מקום שירצה בקרקע המשאיל(כח), ובונה מקום השוקת שיספיק לו להשקות ממנה כל שדותיו או כל בהמותיו לפי מה שהתנה עם המשאיל, והוא שלקח ממנו בקנין על זה.

(צ) חוזר ובונה - משמע דמ"מ א"י לכופו ליתן לו שוקת אחר, וגם אין חיוב על המשאיל לחזור ולבנות, רק השואל אם רוצה יכול לבנותה ולהשתמש בה, דאלת"ה היה לו לומר כמו בסימן שי"ב סעיף י"ז בבית סתם דחייב לבנותו או ליתן לו בית אחר. וצריך לחלק בין שואל לשוכר, דשוכר בית נשתעבד נכסי השוכר למשכיר בשעת משיכת מטלטלין או בשעת חזקה בקרקעות בדמי שכירותו וממילא נתחייב להעמיד לו הבית, ואם השואל בנה אותו נראה דהמשאיל חייב ליתן לו הוצאות הבנין אחר כלות ימי השאלה, וכיורד ברשות דמי כיון שהבנין יש בו הנאת שניהם, הנאת שואל עכשיו והנאת המשאיל אח"כ, וכל שיש בו טובה לשניהם כופין זה את זה כמו בשותפין וכמ"ש לעיל בסימן קע"ח ס"ק ג"ג ? ? ? (נתה"מ).

(כ) בונה בכל מקום שירצה - לא נזכר בשום מקום דהברירה ביד השואל לחפור באיזה מקום שירצה, ואדרבה קי"ל דיד בעל השטר על התחונה בין בלוקח בין במקבלי מתנה. לכן נראה שדעת המחבר במה שכתבו ובונה בכל מקום שירצה, ר"ל חופר זה אחר זה בכל מקום עד שימצא בא' מים שיספיק לו לדבר שהשאילו עבורו (סמ"ע, ורע"א).

Commented [j127]: דקתי בכונת רע"א?

סימן שמב - אין השואל רשאי להשאיל:

(א) אין השואל רשאי להשאיל(א), אפילו שאל ספר תורה(ב), שעושה מצוה בשאלתו(ג), אינו רשאי להשאיל לאחרים, ואם השאיל לאחרים(ד), אפילו נתקלקל מחמת המלאכה ששאלו בשבילה, חייב(ה), אלא אם כן יש לו ראייה שיכול ליפטר בה אילו היה בידו(ו), כמו שנתבאר בסימן רצ"א סעיף כ"ו: הגה - מיהו דבר שאי אפשר להצריח ולכפור בו, כגון בית או ספינה, מותר להשאיל. וע"ל סימן שט"ז²⁰:
(ז) אין השואל רשאי להשאיל כו' - פירוש, אפילו לאותו דבר שנשאל לו, והיינו דוקא במטלטלים משום דהשני יכול להבריחם וכדמסיק הרמ"א (סמ"ע).

(ח) אפילו שאל ספר תורה - יש מחלוקת אם השואל ספר תורה אם חייב באונסין או לא (קצה"ח)²¹.
(ט) שעושה מצוה כו' - ולא אמרינן בזה מסתמא דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה (סמ"ע), דאסור לו ליתן לאחר דלא מהימן ליה, אולי יבריחם ויכפור ויפטור עצמו בשקר, ועי' לעיל סימן ע"ב בסמ"ע ס"ק כ"א, ונתה"מ שם סק"ז (נתה"מ).

Commented [j128]: א הבאתי ת דברי הקצה"ח, וצ, אם להביאו

(י) ואם השאיל לאחרים כו' - ואם המשאיל רגיל להשאיל לאותו אחר פטור כשישבע האחר ואפילו היכא דרגיל להפקיד אצל אותו אחר, ולא שרגיל להשאיל(ש"ך).

Commented [j129]: ה מסתברא בש"ך

(יא) חייב כו' - לפרוע משעת שאלה לאחרים, ונ"מ הדין שכתבתי לקמן סי' שד"מ ס"ד ? ? (ש"ך), הש"ך שם כתב דאף שאינו יודע חייב, מטעם דבהתחלת פשיעה שנתן לאחר הגורמת האונס מתחיל החיוב (נתה"מ), והיינו דאפילו למאן דאמר דשומר משעת פשיעה משתעבדו, לאו דוקא פשיעה המחייבת אלא אפילו מהתחלת הפשיעה אשתעבדו נכסי, והיינו משום דכשמסרו לאחר אף על גב דאינו פשיעה גמורה ואם נאנס ביד השני פטור אפ"ה נכסי אשתעבדו משעת התחלת פשיעה שמסרו לאחר, ואם נאנס אח"כ הו"ל חזרה כמו למאן דאמר משעת משיכה, וכבר ביארנו דבר זה בסימן ש"מ סק"ד ? ? ? . וזה שכתב ונפקא מינה לענין הדין שכתבתי לקמן סימן שד"מ סעיף ד' נראה דטעות סופר

Commented [j130]: א הבאתי את דברי הנתה"מ

²⁰ עי' מחנה אפרים (הלכות שכירות סימן יט): עי' רשב"א (בתשובות סי' אלף וקמ"ה) שכתב דמה שאמרו אין השוכר רשאי להשכיר ואין השואל רשאי להשאיל אלא במטלטלין, ובמטלטלין שאין דרכן של בעלים להשתכר ולהשאיל עמהם מפני שיכול להבריחם ואין אדם רוצה שיהיו מטלטליו אצל אחרים, אבל מטלטלין שעשויים להשאיל ולהשתכר בהם הרי זה משאיל ומשכיר לאחרים, וכו' ע"כ. והנה לפי דברים אלו נראה דכל שעשוי להשכירם ולהרויח בהם לא מצי לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר.

והוה כשואל שלא ברשות, ודינו כגזלן, היינו שחייב במתה מחמת מלאכה וכחש, אבל לא אונסין, עי' קצה"ח סי' ש"ח ס"ז.

²¹ עי' ליעל הערה 3.

מאיר המשפּט על הלכות שאֵלה

הוא וראוי לכתוב לענין הדין שכתבתי סימן שמ"א סעיף ד' (ס"ק טו), והיינו דשם כתב אם מתה ביד היורשין והניח אחריות נכסים למאן דאמר משעת פשיעה פטורין היורשין, אבל אם מסרו ליד אחר ומתה אח"כ אף על גב דכבר מת השואל אשתעבדו נכסי למפרע משעה שמסרו לאחר ואם הניח אחריות נכסים גובה מהם (קצה"ח).

(1) אלא אם כן יש לו ראייה כו' - פירוש, דאם יש לו ראייה שמתה אצל השני מחמת מלאכה, ואילו היה עושה בבית שואל הראשון אותה מלאכה היתה ג"כ מתה בה, פטור גם השני. ועיין מה שכתבתי בסמ"ע בריש סימן ש"מ סק"ד ?? (סמ"ע), ומיהו ש"ח או שומר שכר שאין לו רשות להשתמש בפקדון אם השכירו או השאלו לכו"ע חייב באונסין כדין שולח יד בפקדון והיינו דנקט שוכר ושואל (ש"ך).

סימן שמג - דין השואל אחר כלות זמן השאלה:

(א) השואל חפץ או כל דבר, לזמן, מיד כשיכלה הזמן חוזר הדבר השואל לרשות המשאליל להפטר השואל מאונסים, אפילו הוא עדיין בביתו(א). ומכל מקום חייב הוא בגניבה ואבידה כדין שומר שכר. ואם שלחו לו בתוך הזמן ביד עבדו או שלוחו של משאליל או של שואל, נתבאר בסימן ש"מ:

(8) אפילו הוא עדיין בביתו - זה דוקא בקיבל שמירתו לזמן קצוב, א"כ ממילא לאחר הזמן כלתה השמירה. אבל מי שקיבל איזה פקדון בלי זמן, אף דהדין הוא דכל יומא זימניה ויכול להחזיר הפקדון לבעליו, ואף חזרה בעל כרחו מהני, מ"מ כל זמן שלא החזירו ליד בעליו ממש, אינו יוצא מידי שמירתו והרי הוא חייב באחריותו, ואפילו אומר הנפקד להמפקיד איני רוצה להיות עוד שומר עליו, מ"מ כל זמן שלא החזירו לידו של המפקיד אינו נפטר משמירתו, אמנם אם אמר המפקיד להנפקד שיביא לו הפקדון והביא לו, אף על פי שלא בא לידו, נפטר הנפקד מיד. והיינו במקבל פקדון בלא זמן, אבל אם קיבל לזמן, לא מיבעיא שאינו יכול לחזור תוך הזמן, אלא אף בנדרצו שניהם, ואפילו אמר לו ג"כ המפקיד להנפקד שלא יהא עוד ברשותו, או אם ציוה לשלחו לו ביד עבד כנעני של השומר, מ"מ כל זמן שלא בא הפקדון לרשות המפקיד, עדיין הוא באחריותו של הנפקד משום דיד עבד כיד רבו. וטעמא דמילתא, דכשם שאינה נכנסת לרשות השומר עד שיעשה בה איזה קנין, ה"ה דאינה יוצאת מרשות השומר עד שיחזרנה לרשות המפקיד כיון שקיבל השמירה לזמן ידוע, אבל אם קבלת השמירה היתה בלא זמן, כיון שלא היה חיוב השמירה בתחילה לזמן, מיד שהסכים המפקיד שיכלה הזמן הוי כמו קיבל לזמן וכלה הזמן, דפטור אפילו אם הוא ברשותו של הנפקד, וזהו כוונת הסמ"ע שם במ"ש כיון דבלא הפקידו לזמן איירי כו', ועיין מה שכתבתי בסימן רצ"ג שם סק"א ?? (פ"ת).

(ב) שומר שכר לזמן(ב), כיון שכלה זמנו כלתה שמירתו. ואפילו היא עדיין בביתו, אינו עליה אלא שומר חנם:

(2) שומר שכר לזמן - פקדון בעלמא שיש בו זמן והגיע זמנו שומר שכר הוי עליו עד שיאמר לבעלים טול את שלך שאיני רוצה לשומרו וכדאמרינן גבי אומן שאומר גמרתיו²² (קצה"ח).

סימן שדמ - טען שמתה מחמת מלאכה או רוצה לשלם או לישבע:

(א) טען השואל שמתה מחמת מלאכה, אם הוא במקום שעדים מצוים אינו נפטר עד שיביא עדים שהוא כדבריו ושלא שינה בו(א), ואם הוא במקום שאין עדים מצויים ישבע כמו שנתבאר בסימן רצא. ואם התנה שלא ישבע או שלא ישלם, אם נגנבה או נאנסה הכל לפי תנאי. הגה: אפילו לא קנו קנין על כך דכל תנאי שומרים קיים ואפילו בלא קנין, ודוקא דאתניה קודם שנצאה השמירה לידו אצל לאחר ששעבד נפשיה לא מצי לאתנויי בדברים דעלמא(ב):

(8) עד שיביא עדים - עי' מ"ש מזה בסימן רצ"ד סק"ג ורצ"ו סק"ד (סמ"ע).

²² פשוט דברי הריטב"א היא, שכל פקדון בעלמא (היינו שומר חנם) לזמן, והגיע זמנו נהפך לשומר שכר, שהרי אין לו זכות שיהיה אצלו בחינם, כמו אם יש לראובן דיר סוסים, ושמעון מכניס סוס שלו שם ללא רשות, בפשוט צריך לשלם לראובן על שמירתו, שזה היה שלא מדעתו. אבל שומר שכר לזמן, אין לו זכות לעוד שכר להמשך זמנו (ולא ברור לי למה).

Commented [j131]: ל
א הבאתי את דברי
הסמ"ע.

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

(ב) לא מצי לאתנויי בדברים בעלמא - היינו דוקא היכא דלא פטרו בפירוש מחיובו אלא שאומר לשון שנראה שאינו חושש בשמירתו ובוזה לא נפטר בדברים בעלמא, אבל אם אומר בפירוש והפטר ודאי פטור אפילו היכא דאיתיה בידיה בתורת שמירה, וכל שאומר לא ישלם הרי אומר והפטר וזה ודאי מהני אפילו כבר אתי לידיה בתורת שמירה, וא"כ לא היה לו לרמ"א לכתוב כאן לא מצי לאתנויי בדברים כיון דבשו"ע מיירי שהתנה להדיא בלשון הברור לפטור (קצה"ח), דעת הרמ"א דדוקא בשואל שיש לו קנין בגוף החפץ, דשאלה ושכירות ליומא ממכר הוא, וכיון שהוא בתוך הזמן צריך לעשות קנין חדש, דהאונסין דחייביה רחמנא להשואל אינו מטעם חיוב שמירה, דהא מהאונסין אינו יכול לשמור, רק הטעם דעשאו רחמנא כשלו בתוך ימי השאלה לענין דכשנאנס אמרינן דדידיה נאנס, ומשו"ה כשמחזיר בעינן קנין גמור, אמנם בשאר שומרים החיוב אחריות מחיוב שמירה הוא חל מיד, והמחילה היא חלה מיד כשפוטרו מחיוב שמירה, ולא חשיב כמחילה על תנאי, משא"כ שואל ליכא חיוב שמירה דאי אפשר לשמור מאונסין, רק החיוב הוא אחר שיאנס, ודמי למחילה על תנאי (נתה"מ).

Commented [j132]: ל א הבאתי את דברי הסמ"ע.

(ב) כשישלם השואל שמין לו השברים(ג), שאם שאל כלי ונשבר שמין לו השברים כמו שהיו שוים בשעת השבירה(ד), ונותנים לבעלים ומשלמים עליהם, ואם הוולו(ה) בין שעת שבירה לשעת העמדה בדין, שמין אותם כמו שהיו שוין בשעת שבירה, וכן אם שאל בהמה ומתה שמין כמה היתה שוה הנבלה בשעה שמתה, ונותן לו ומשלמים לו עליה. הגה: נגנבו הסככים(ו) או נאכלו ואפילו נאנסו השואל חייב, אלא אם כן אמר למשאיל טול את שלך:

(א) שמין לו השברים כו' - היינו שהניזק צריך לטפל במכירת נבילה, וכן הדין בכל המזיקין, אבל בגנב וגזול אין הדין כן וכמ"ש לקמן סימן שנ"ד סעיף ה' ושס"ב סעיף י"ג, עיי"ש בסימן שנ"ד סק"י ??? (סמ"ע).

(7) בשעת השבירה - דאז חל עליו חיוב התשלומין (סמ"ע).

(8) ואם הוולו כו' - וכל שכן אם הוקרו, דלא יהיה להמשאל הפסד כיון שהוקרו (סמ"ע).

(1) נגנבו השברים - צריכין להגיה בהג"ה וכצ"ל, חייב וגם אם נאנסו חייב אא"כ אמר טול, ור"ל דאם אמר טול פטור בנאנסו לחוד (סמ"ע), קודם שאמר טול את שלך אינו חייב אלא כשומר שכר ואחר שאמר טול את שלך אפילו שומר חנם לא הוי, ואפילו בפחת נבילה דמחמת פשיעותא הוא אפ"ה כל שהודיעו לבעלים דאין עליו אלא הוצאות וטורח על הבעלים כמבואר בסימן ת"ג, ומכל שכן אומר לו בפירוש טול את שלך דהיה לו למשאיל לטרוח ולמכור (קצה"ח, נתה"מ).

Commented [j133]: ני צודק שהנתה"מ מסכים עם הקצה"ח?

(ג) ראובן השאל חפץ לשמעון והפסידו, אמר שמעון לראובן השבע כמה היה שוה ואפרענו לך, והשיב בעל החפץ השבע אתה והפטר, ישבע בעליו ויפרע שכנגדו על פי שבועתו, ואם לא ישבע לא יפרע שכנגדו, ואינו נקרא מחויב שבועה ואינו יכול לישבע שמשלם(ז):

(1) ואינו נקרא מחויב שבועה - מיירי דהמשאל עצמו לא היה טוען ברי כך וכך היה שוה, אלא שמא הוא שוה כל כך והפסדת אותו, ויכול להיות שאין בהפסדו שוה פרוטה, ואף אם בודאי שוה פרוטה, מ"מ כיון שלא תבעהו בו בבירי, לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם. א"נ מיירי שהשואל טוען ואומר סלע או שתים יודע אני שהפסדתי והריני נותן לך והילך, ויותר מזה איני יודע אם הפסדתי, השבע וטול, והמשאל אינו טוען בבירי שהפסיד יותר, משו"ה פשוט דלא הוי בכלל מחויב שבועה ואינו יכול לישבע דמשלם, כיון דהמשאל גופו אינו טוען ברי בהמות, ובמה שמודה אומר לו הילך (סמ"ע), וי"א דכאן מיירי ששמעון אומר שלא הפסידו כלל וכך היה מתחלה ומ"ש והפסידו היינו שראובן אומר כן (ש"ך), וי"א דמיירי שטוען שנפסד מחמת מלאכה, וכן דייק הלשון דקאמר והפסידו דמשמע שהפסידו בידיים מחמת מלאכה, רק שאינו רוצה לישבע ואמר להתובע שישבע כמה היה שוה וישלם. ולכן קאמר דלא נקרא מחויב שבועה ואינו יכול לישבע, דמודה במקצת לא הוי אף דמחויב לשלם המקצת דהא נחתין לנכסיה כשאינו רוצה לישבע כמבואר בסימן פ"ז סעיף ט', מ"מ לא הוי מודה במקצת על השאר, כמ"ש הש"ך בסימן פ"ז סק"ב, דאם נתחייב במקצת מכח מתוך שאינו יכול לישבע משלם דלא הוי מודה במקצת על השאר, ומה לי שאינו יכול לישבע או שאינו רוצה לישבע במקצת, ואי מצד גלגול ג"כ לא הוי מחויב שבועה, כיון דעיקר השבועה בא על טענת שמא של התובע (נתה"מ), וי"א הך "הפסידו", לא נפסד לגמרי קאמר, אלא הפסידו בסך שוויו, והשואל החזיר למשאיל את החפץ וטען איני יודע אם נפחת אם לאו, ואמר למשאיל לפי דבריך השבע כמה היה שוה וטול, והשיב לו השבע והפטר ואם לא תוכל לישבע שלם, לא אמרינן כן כיון שאין כאן שבועת מודה במקצת, דהא אין כאן הודאה ברורה כלל. ותו, דהרי מה שהודה לו

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

כאן הוא נותן לו וה"ל הילך, ועל השאר טוען איני יודע, אין עליו אלא היסת שאינו יודע מהשאר אם נפחת או לא (ט"ז).

Commented [j134]: ל הוסיף דלא כסמ"ע?

(ד) השואל פרה מחבירו(ח), שאלה חצי יום ושכרה חצי יום, או שאלה היום ושכרה למחר(ט), או שאל אחת ושכר אחת ומתה אחת²³ מהן, המשאל אומר: שאלה מתה(י), ביום שהיתה שאלה מתה, בשעה שהיתה שאלה מתה, והשוכר אומר איני יודע, או שאמר השומר: שכורה מתה(יא), ביום שהיתה שכורה מתה, בשעה שהיתה שכורה מתה, והמשאל אומר איני יודע, או שזה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע, המוציא מחבירו עליו הראיה. ואם לא היתה שם ראייה: בזמן שהמשאל טוען ודאי ישבע השוכר ששכורה מתה או שאינו יודע, ובזמן שהמשאל אומר איני יודע, ישבע השומר שבועת השומרים שמתה כדרכה, ועל ידי גלגול ישבע השומר ששכורה מתה או שאינו יודע(יב)(יג), והוא הדין אם זה אומר שאלה מתה וזה אומר שכורה מתה, או זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע.

(^ה) השואל פרה כו' - עיין לעיל רצא סכ"ו ד"ה כגון שהראשון (ש"ך).

(^ו) או שאלה היום ושכרה למחר - בלילה שבינתיים אם דרך השואל שהבהמות ללון אצלו אחר השאלה, גם כאן הוא שואל על הלילה ואם נאנסה בלילה חייב, ואם אין דרך שילינו הבהמות אצלו מזמן השאלה, אינו אצלו אלא כשוכר ופטור מאונסים וחייב בגניבה ואבידה (סמ"ע).

(^ז) המשאל אומר שאלה מתה כו' - כאשר שאל אחת ושכר אחת, ור"ל דאחת מהן מתה, קאמר דטענת המשאל עליו לומר אותה דשאלה מתה והנשאר שצומדת חיה היא השכורה. וכנגד המקרה שאלה היום ושכרה למחר, קאמר דטענת המשאל היא שמתה ביום השאלה וחייב עליה באונס מיתה. ונגד הרישא בשאלה חצי היום כו', קאמר בטוען המשאל בשעה שהיתה שאלה מתה. והשוכר משיב על טענת המשאל, דאינו יודע אימת מתה או איזה מתה (סמ"ע).

(^ח) או שאמר השומר שכורה מתה כו' - גם בכאן פירושו כנ"ל בס"ק (י), דאם שכר אחת ושאל אחת ומתה האחת לבדה, אומר השואל אני פטור משלומין כי זו שמתה שכורה היתה ואותה של שאלה היא העומדת וקיימת חיה, וכן אינך (סמ"ע).

(^ט) ישבע השומר ששכורה מתה - פירוש, נשבע היסת דהוא כופר הכל גם באומר איני יודע אם שכורה מתה, דה"ל כאומר הליתך מנה ולא פרעתי וזה אומר איני יודע אם הליתני, שהרי אם שכורה מתה לא נתחייב לו דבר שהרי השאלה מחזיר בעין. וכן אם היתה אחת חצי יום בשאלה וחצי יום בשכירות, אם מתה בשעת שכירות כבר אזדה השאלה ולא נתחייב לו דבר (סמ"ע), קשה דאין משיבעין אפי' היסת על טענת שמא ואפי' בטוען א"י אם פרעת לי אפי' הנתבע משיב ג"כ שמא וכמו שנתבאר לעיל סי' ע"ה סי"ז וי"ח וכ"ש היכא דהוי כאומר א"י אם אתה חייב, ולהלכה אין צריך לישבע אפי' היסת אלא ישבע השומר ששכורה מתה או שאינו יודע ופטור, כיון שהוא צריך לישבע שבועת השומרים נשבע ע"י גלגול ששכורה מתה או שאינו יודע, וכך הם המשך דברי המחבר בש"ע כאן, בזמן שהמשאל טוען ודאי, ישבע השומר היסת אפי' בלא גלגול, ונ"מ כגון שמאמינו או שיש עדים שמתה כדרכה, צריך לישבע היסת ששכורה מתה או שאינו יודע כיון שהמשאל טוען ברי, ובזמן שהמשאל אומר איני יודע אז א"י להשיבע היסת בלא גלגול אם מאמינו או יש עדים שמתה כדרכה דאין נשבעין על טענת שמא, רק כשצריך השומר לישבע שמתה כדרכה אז ישבע ג"כ ששכור מתה או שאינו יודע וה"ה אם זה אומר ברי ששאלו מתה וזה אומר שכורה מתה אף על גב דבלא גלגול חייב היסת מ"מ ודאי דיכול לגלגל עליו שבועה דאורייתא (ש"ך).

Commented [j135]: יין בתשו' ר"ש כהן ס"ג סימן י"ז - ונוגע לקמן סק' יב?

Commented [j136]: ל א הבאתי את דברי הט"ז שזה כולו בסמ"ע וש"ך וש"ך תירץ והט"ז השאר בצ"ע.

(^י) שם - שיטת המחבר היא דבין המשאל טוען אינו יודע והשואל ברי או בין שניהם טוענים ברי או בין שניהם טוענים שמא מגלגלין עליו שבועה חמורה, ויש חולקים דכשהמשאל טוען איני יודע בין שהשואל טוען ברי או טוען ג"כ איני יודע אין מגלגלין וכנ"ל. וכדי שלא יהי הסתירה בדברי המחבר שהבאנו לעיל ס"ק (יב), צריכין לומר, דברישא מיירי כשמאמין המשאל לשואל דכדרכה מתה, דאז אין שייך גלגול, ובסיפא מיירי כשאינו מאמינו, וברישא אשמעינן רבותא אף על גב דהמשאל טוען ודאי אפילו הכי בהיסת שישבע ששכורה מתה או שאינו יודע נפטר הואיל שמאמינו שכדרכה מתה, וכל שכן כשהמשאל טוען שמא או ששניהם טוענין שמא. ובסיפא דאיירי באינו מאמינו כתב ז"ל, ובזמן שהמשאל טוען איני יודע, ג"כ לרבותא כתב כן, דאע"ג דהמשאל טוען איני יודע והשומר טוען ודאי, או שטוענין שניהם ברי, אפ"ה מגלגלין עליו שבועה חמורה. ואפשר לומר שיש חסרון וטעות סופר בדברי המחבר ושכז"ל, וע"י גלגול ישבע השומר ששכורה מתה או שאינו יודע

Commented [j137]: ה יה תיקון גרסא בש"ך ונ"ל שלא נוגע לשו"ע, לא הבאתי את דברי הקצה"ח. לא הבאתי ש"ך סק"ד.

²³ (ומתה אחת) כך הוא בגרסא ישנה, ותוקן על פי הסמ"ע.

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

כשטענען היא איפכא, אזי לא קשה מידי, דבהג"ה זו מיושב הכל, דאין כאן כפל, גם כתב לפ"ז דין הרביעי שמגלגלין כשהמשאל טוען ברי והשואל שמא, אלא שקשה להגיה הספרים (סמ"ע), כאן כיון שעיקר התביעה שמשיב עליו הוא א"י שהרי אינו טוען ברי שלא מתה כדרכה אף על פי שבגלגול טוען ברי שהשאלה מתה לא אמרי' בכה"ג משואל"מ אלא א"ל [פטור] (סמ"ע, ש"ך).

Commented [j138]: ז

ה שוה להביא את זה והבאתי מספיק גם בסמ"ע וגם בש"ך?

סימן שמה – דין שאל פרה ושכר אחרת:

(א) שאל שתי פרות, חצי היום בשאלה וחצי היום בשכירות, המשאל אומר: בזמן השאלה מתה, והלה אומר: אחת מתה בזמן השאלה והאחרת איני יודע, מתוך שאינו יכול לישבע ישלם השתים(א):^(x) מתוך שאינו יכול לישבע משלם - הטעם, דהא הודה לו במקצת טענתו, דתבעו בבי' פרות שאולות שמתו בזמן השאלה ושחייב לו עליהן באונסיהן, והנתבע מודה לו באחת ועל השניה חייב לישבע שבועה דאורייתא כדין מודה במקצת, ואינו יכול לישבע, משו"ה משלם, משא"כ בהשאל לו אחת והשכיר לו אחת, ומתה האחת והשניה עומדת חיה שבסימן שלפני זה (סעיף ד'), דשם אין טענתו אלא על האחת, דהרי על העודנה חיה אומר לו הילך וקחנה לך ואין כאן מודה מקצת²⁴ (סמ"ע).
(ב) וכן אם מסר לו שלשה פרות(ב), שתיים שאולות ואחת שכורה, והמשאל אומר: שתיים השאולות הן שמתו, והשואל אומר אחת השאולה מתה ודאי אבל השניה שמתה איני יודע אם השאולה האחרת או השכורה, מתוך שאינו יכול לישבע, שהרי אומר: איני יודע, ישלם השתים:^(z) וכן אם מסר לו שלש פרות כו' - פירוש, ומתו שתיים מהן ואחת נשארה חיה ומחזירה לו, ותבעו בשתיים שמתו והוא מודה לו באחת מהן שחייב, ה"ל ג"כ מודה מקצת, ומתוך שאינו יכול לישבע על השניה משלם (סמ"ע).

סימן שמו – דין פטור שאלה בבעלים עם כל דיניו, ובעל בנכסי אשתו:

(א) השואל והיה המשאל עם השואל במלאכתו בשעה שמשך הדבר השואל, אפילו נגנב או נאבד בפשיעה פטור(א), שנאמר (שמות כב, יד) אם בעליו עמו לא ישלם, לא שנא היה עמו בשאלה שהשאל את עצמו לעשות מלאכתו, לא שנא היה עמו בשכירות שהשכיר עצמו לו, לא שנא היה עמו באותה מלאכה של הדבר השואל, לא שנא במלאכה אחרת, אפילו אמר ליה השקני מים והשקהו והשאל לו פרתו בעוד שהוא משקהו הוי שאלה בבעלים²⁵, אבל אם משך תחילה ואחר כך השקהו(ב) לא הוי שאלה בבעלים:

(x) בפשיעה פטור - ודע דשליחות יד אפילו בעליו עמו חייב בכל השומרין, וה"ה בשואל, וכגון ששאלה למלאכה זו ושלה בה יד לעשות מלאכה אחרת דחייב אפילו בבעלים משום דשואל לא עדיף משאר שומרין ואדרבה חיובו טפי משאר שומרין (קצה"ח).

(z) אבל אם משך תחלה ואח"כ השקהו כו' - הוא הדין אם עשה עמו אח"כ מלאכה גמורה, אלא נקט זה משום רבותא דהשקהו בשעת שאלה דפטור (סמ"ע).

(ב) לא שנא אם באו שאלת הבעלים עם שאלת הפרה כאחד, לא שנא היה הוא שואל או שכיר לו ואחר כך השאל לו פרתו פטור, אפילו לא היה עמו בשעת שכורה ומיתה, אבל אם לא היה עמו בשעת שאלה ואחר כך שאל את הבעלים או השכירם, אין זה שאלה בבעלים אע"פ שהיה עמו בשעת שכורה ומיתה:

(ג) שאל הבעל ונתרצה להיות שואל לו, אע"פ שלא התחיל במלאכת השואל בשעת משיכת הפרה אלא מזמין ומכין(ג) עצמו ללכת חשיב שפיר עמו במלאכתו, אבל באמירה(ד) שאומר להיות שואל לו ולא הכין עצמו למלאכתו, לא הוי שאלה בבעלים:

Commented [j139]: ז

ה החולק על השו"ת בית יעקב, האם יש להביא שהבית יעקב חולק? זה שאלה גם לדוב וגם לשמאי

Commented [j140]:

לא הבתאי את דברי הסמ"ע והקצה"ח

²⁴ ואם הוא משלם לו לפני התביעה? עי' לעיל סי' ע"ב סי"ב.

²⁵ א' שקנה יין ויען שלא היו לו כלי לקבל נתן לו המוכר בכלי שלו בשאלה ונשבר הכלי אצל הלוקח באונס אם דינו כשואל שחייב באונסין או כיון שהדבר ידוע שהשאלה הי' רק ע"י היין שקנה אצלו א"כ אין כל הנאה של השואל, אם זה זבינא גריעא [דבר שקשה למכור], אז אין רוב הנאה של הקונה, ונחשב כשומר שכר, אבל כל מכירה אחרת, הוה שואל, וכ"ש אם שאל הכלי קודם גמר הקנין (שו"ת אמרי יושר חלק א סימן מז), וי"א שחייב מטעם שואל (שו"ת בן פורת - ענגיל ח"ב סי' ג).

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

(א) אלא מזמין ומכין כו' - והיינו דוקא כשהבטיחו לעשות מלאכתו ולא קבע לו השואל לזה זמן, אבל אם קבע לו השואל זמן אימתי יעשה מלאכתו, אף שהוא מוכן לא מיקרי שאלה בבעלים (סמ"ע), וי"א דההיא דבעינן בעידן עבדתייהו מיירי שאמר לו לעשות מלאכה בזמן ידוע, וההיא דסגי באמירה מיירי שלא פירש לו זמן (ט"ז).

(ב) באמירה כו' - וי"א דבאמירה אף בלא הכנה הוי שמירה בבעלים (ש"ך), אבל באמירה - ועיקר כרמ"א (נתה"מ).

(ד) השאל ל' בהמתו או השכירה ל' למשווי והלך עמה לסעדה ולהטעינה, הוי שאלה בבעלים אע"פ שמעצמו נשאל לו, ולכל כ"ס חולקין כזו, ואם לא הלך אלא לראות שלא יוסיף המשווי, אין זה שאלה בבעלים, וכן אם תפס לו ה"טענגר, הוי לחקנת צהמתו ולא מקרי שאלה צנעלים²⁶:

(ה) אמר ליה שמור לי ואשמור לך או שמור לי היום ואשמור לך למחר, נתבאר בסימן שה(ה):

(ה) נתבאר בסימן ש"ה - ע"ש סעיף ו', דשמור לי ואשמור לך מיד הוי שמירה בבעלים ופטור מכל דבר, ובשמור לי היום ואשמור לך למחר לא הוי שמירה בבעלים, ודין שומר שכר עליה דאם נגב מיד השומר היום מחויב לשלם לו דהא מקבל הנאה על שמירתו דישמרנו לו בעל הפרה או של הכלי למחר. וע"ש בסימן ש"ה דנתבאר נמי דין שאול לי ואשאל לך אי הוי שאלה בבעלים ופטור או לא, ויש פלוגתא בזה, ומשו"ה לא כתב כאן דין שאול לי ואשאל לך, ובסמוך סעיף ח' כתב דין השאילני היום ואשאל לך למחר דלא הוי שאלה בבעלים, דנקט דינים הברורים, ומפלוגתא לא איירי (סמ"ע).

(ו) האומר לשלוחו צא והשאל עם פרתי, אינה שאלה בבעלים, שנאמר (שם) אם בעליו עמו הבעלים עצמם ולא שליחו(ו), ויש חולקין ואומרים דלוחו של אדם כמותו(ו), ואם אמר לעבדו הכנעני צא והשאל עם פרתי, הרי זה שאלה בבעלים שיד העבד כיד רבו(ח). הנה: נשאל לו העבד כלל דעת רבו, לא מקרי שאלה צנעלים(ט):

(י) הבעלים עצמן ולא שליח - ג' שותפין שיש להן מפעל מחומץ בעיר אחרת ושלשתן עוסקים בקניות הצריכים לזה, ורגילין לשלוח בניהם לשם להשיג ולפקח על עסק ההוא, ויהי היום שבו הבנים לאבותם על ימי החג וצורר השותפות ביד אחד מהם, ואחר החג בחרו לשלוח רק אחד מהם אל המפעל, ומסר זה צורר השותפות ליד זה שנסע לשם, וישם את הכסף בחפיסה שלו עם מעותיו של עצמו ושמהו בכיס התפור בבתי שוקים שלו, ובדרך אבד כל המעות, והוא כעין פשיעה, שדרך לצרור מעות בכיס התפור בבגד שעל החזה בבתי נפש, ולא בבתי שוקים שעשויים ליפול ברדתו מן העגלה, על כן אין השותפים רוצים לישא בעול ההפסד ההוא רק יהיה על אבי הבן הלז לבדו. אי אחד מהאבות פשע ונאבד ממנו, פטור מטעם שמירה בבעלים, ומאחר והתחיל עם השותף, והמשיך עם השליח, ואם א' מהבנים פשע ונאבד, פטור האב, שכל המפקיד על דעת אשתו ובניו מפקיד, והבן מחויב לשלם, והבן אינו שותף ואינו בעלים ולא שאולים זה לזה כי כל אחד שלוחו של אביו, וכל הפושע מהם צריך לשלם והאב פטור. (פ"ת).

(י) ויש חולקין - כלומר דמספיקא לא מפקינן ממונא ואמרינן שלוחו של אדם כמותו, ולפ"ז אם תפס המשאל לא מפקינן מיניה אפי' להיש חולקין וכן עיקר (ש"ך). אחד ששכר סוס משמעון ושכר ג"כ אביו של שמעון לילך עמו להראות לו הדרך ופסק עמו כמה שכירות יתן לו, ובשעה שהשכיר לו אמר לו בפירוש שלכך מוזיל גביה בשכירות לפי שאביו הולך עמו וישגיח על הסוס, ובחזירתו נעשה הסוס פסח קצת ורצה להניחו בדרך, ואמר לו אביו של בעל הסוס שירכב עליו לביתו כי אין זה מזיק לסוס כלל, וכשבא לביתו חלה הסוס מאד, ותבעו בעל הסוס שפשע שלא היה לו לרכוב עליו אחר שנעשה פסח. על אף שזו היא פשיעה גמורה כמבואר בסימן ש"ט סעיף ג' בהגה. ואין מקום לומר דאף ע"ג דהוי פשיעה בבעלים דאביו של בעל הסוס הוי כשלוחו של בעל הסוס ושלוחו של אדם כמותו, דבנדון דידן לא היה אביו כלל שלוחו של בנו רק שזה בא בשכרו ולא שויה שליח כלל וכל דאפשר לומר דלא שויה לאבוהו שליח אמרינן, אבל כיון שאמר המשכיר שלכך מוזיל גביה לפי שאביו הולך עמו וישגיח על הסוס, הרי שסמך על אביו, וכיון שאביו צויה לו לרכוב על הסוס שאין כאן היזק להסוס, א"כ לא פשע השוכר כלל ופטור²⁷. מי שמסר לאחד שטר חוב שיקח המעות מהלוה ולהביא לו, וצויה לו המשלח שאם יהיה חשש אחריות בדרך שישכור עוד יהודי הדר שם לילך עמו, וכן עשה,

Commented [j141]:
יין בתשו' בתי
כהונה בית דין סי'
כ"א it is 14 pages
(רע"א)

Commented [j142]:
א הבאתי את דברי
הסמ"ע.

Commented [j143]:
"ל שמור לי היום
כו'. עיין בתשו'
הר"ן סי' כ'
(ש"ך).
ל לא נוגע
לכאן אולי שה
ו, וגם שם לא
ברור לי מה
הוא רצה

Commented [j144]:
א עשיתי סמ"ע וש"ך.

²⁶ עי' לעיל רצא ס"ה וסמ"ע שם, והערה. **Error! Bookmark not defined.**

²⁷ עי' ד"ג כלל ק"ה סי' ד שהקשה שהרי כיון שלא היה זה תנאי התוי בו גוף השכירות יש לומר דלפטומי מילי קאמר ליה כדי להוזיל בעיני השוכר שיווי השכירות ושהוא משכיר לו בזול משום אביו או כדי שלא ישכור איש אחר ואין הוכחה מזה שסמיכתו היה על אביו באופן לפטור את השוכר מפשיעה.

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

ואח"כ נאבדו המעות בדרך, חייב ואין פטור מטעם שמירה בבעלים דרך שלוחו, כיון שהוא עצמו לא דיבר עם השליח עצמו, רק שצויה לו שישכור יהודי אחד, דלא הוי שלוחו ממש, גם אין לפוטרו מטעם דאין דין שומרים בשטרות, דהא אנו לא מחייבים אותו בשביל שלא שמר שטרו, דהא שמרו כראוי וקיבל דמים, אך על הדמים נעשה שומר שכר (פ"ת).

(ה) שיד עבד כיד רבו - ואף על גב דאינו בר מצוות (סמ"ע).

(ו) נשאל לו העבד בלא דעת רבו כו' - פירוש, ולא תימא שגם לזה מיקרי ידו כיד רבו (סמ"ע), לא הוי שאלה בבעלים רק היכא דשאל הבעל ושלח עבד במקומו, אבל כששאל העבד לבד עם הפרה הוי כשואל ב' פרות, וכאן מיירי כגון ששאל בעל הפרה ונשאל העבד מעצמו לעשות מלאכת רבו, וקאמר דאפילו בזה לא הוי שאלה בבעלים, אבל אם שאל העבד לבד, לא הוי שאלה בבעלים אפילו הוא מדעת רבו (נתה"מ, ורע"א), ואם אמר לפועל נכרי השאל עם פרתי עיין במחנה אפרים הל' שלוחי' סי' י"א [א"ל לשכירו²⁸ צא והשאל עם פרתי ה"ז חשיב שאלה בבעלים דיד פועל כיד ב"ה דמין ודבריו צע"ג (רע"א).

(ז) שותפים ששאל אחד מחבירו(י), הוי שאלה בבעלים(יא):

(ח) ששאל אחד מהן מחבירו - פירוש, אפילו לצרכו שאינו לצורך השותפות. וקאמר ששאל אחד מהן, דאילו שניהן שאלו זה מזה הו"ל כדין השאילני ואשאילך, דאפילו באנשים שאינן שותפין הו"ל שמירה בבעלים לחד מאן דאמר בסימן ש"ה סעיף ו' (סמ"ע).

(ט) הוי שאלה בבעלים - דתמיד הן יחד בעסק השותפות (סמ"ע).

(י) האומר לחבירו השאילני היום ואשאילך למחר, אינו שאלה בבעלים(יב):

(יא) השאילני היום כו' אינה שאלה בבעלים - ור"ל דאינו פטור, אבל מ"מ אינו עליה אלא שומר שכר, וכמ"ש לעיל סימן ש"ה סעיף ו' (סמ"ע).

(יב) שאל מהאשה פרת נכסי מלוג ונשאל לו בעלה, או אשה ששאלה פרה לצורך נכסי מלוג שלה ונשאל בעל הפרה לבעלה, לא הוי שאלה בבעלים משום דקנין פירות לאו בקנין הגוף דמי(יג):

(יג) דקנין פירות כו' - פירוש, דבעל נכסי מלוג אשתו אין לו אלא פירות כל זמן היותם יחד, ואינו נקרא בעל במלאכתו (סמ"ע).

(יד) שאל פרה לרבעה או ליראות(יד) או לעשות בה פחות משוה פרוטה(טו), או ששאל שתי פרות לעשות בהן שוה פרוטה(טז), הרי זה ספק ואין מוציאין מידו(יז):

(טז) לרבעה או להראות בה כו' - זה ספק שהרי אין דרך לשאול כדי לבעול בהמה או כדי להראות את עצמו כעשיר, ועל אף שיש לו הנאה אמנם אין דרך בכך (סמ"ע).

(יז) פחות משוה פרוטה - זה ספק שצריכים כסף שיש בו הנאה, ומסתפקים בגמ' אם פחות משוה פרוטה לא נחשב לכולם או לא (סמ"ע).

(יח) שתי פרות - מי אמרינן זיל בתר שואל ומשאיל והאיכא שוה פרוטה, או דילמא זיל בתר פרות ובכל חדא וחדא ליכא ממונא (סמ"ע), כל הספק היא רק אם חייב באונסי' אבל חייב בגנבה ואבדה כיון דאיכא ש"פ לשואל כדין ש"ש, ומשמע מכאן דאין ש"ש חייב בגנבה ואבדה אא"כ ש"פ²⁹ (ש"ך).

(יט) הרי זה ספק - כל אלו הספיקות סלקו בתיקו, וכל ספקות אלה הם לענין אי הוי לשואל דין שואל להתחייב באונסין או לא, אבל אי שאלינהו בבעלים לא קמיבעיא להו בהו, דפשיטא דפטור באונסין, וי"א שזה ספק גם לענין שאלה בבעלים, והמחבר לא הכריע (סמ"ע), וי"א שזה לא סלקא בתיקו אלא בעיא דלא איפשטא, ונ"מ דאם תפס המשאיל אין מוציאין מידו אבל אי הוי סלקו בתיקו מוציאין מידו וכמ"ש"ל סי' כ"ה ס"ב (ש"ך)³⁰.

(יא) שאל מב' שותפים ונשאל לו אחד מהן(יח), וכן השותפים ששאלו ונשאל לאחד מהם, הרי זה ספק אם הוא שאלה בבעלים אם לאו, לפיכך אם מתה אינו משלם ואם תפסו הבעלים(יט) אין מוציאין מידם, ואם פשע בה יש מחייבים(כ) ויש פוטרים(כא):

(כ) שאל משני שותפין כו' - גם זו איבעיא דלא איפשטא (סמ"ע), ואין הספק אלא בפלגא דידיה אבל בפלגא דאתר שלא נשאל לו ודאי חייב לשלומי ליה, ונראה דשותף דידיה אינו נוטל כלום בפלגא דמשלם כיון דהפטור בא לו מחמת זה שנשאל לו אין שותף חבירו מפסיד על ידו ונוטל חלקו משלם,

²⁸ לא כתוב נכרי.

²⁹ עי' ש"ך ש"ג ס"א ודברינו שם.

³⁰ עי' לקמן ס"ק (ט)

Commented [j145]:

א הבאתי דבריו

בענין הלח"מ

מאיר המשפּט עַל הלכות שאלה

וכן באיך איבעיא שותפין ששאלו ע"ש בגמ' נמי אין הספק אלא בהאי פלגא דשייליה אבל פלגא דחבריה ודאי חייב, ועיין מ"ש בסימן ע"ז סק"א (קצה"ח).
(ט) ואם תפסו הבעלים כו' - תימא על הרמ"א שסתם כאן כמחבר ולעיל סימן ר"ב ס"ג וכן סי' תי"ג ס"א הביא דעת היש חולקין דבבעי' דלא נפשט' לא מהני תפיסה (ש"ך).
(ז) ואם פשע בה יש מחייבין - טעמו, דס"ל דפושע כמזיק בידים הוא, וכל שאין לנו ראייה ברורה דהוה פשיעה בבעלים לפוטרו חייב לשלם, ועי' לעיל סימן ס"ו סעיף מ' שיש בזה מחלוקת (סמ"ע).
עיינן בתשובת ר"י לבית לוי סי' נ"א (ש"ך).
(כ) ויש פוטרים - וכן עיקר וכדלעיל סי' ס"ו ס"מ ור"ס ש"א³¹ (ש"ך).

1:Commented [j146]
עיינן בספר דברי
משפט [אות ב']
מה שכתב בזה
(פ"ת)

(יב) מלמד תינוקות, והנוטע לבני המדינה, והמקזי להם דם, והסופר שלהם, כל אלו וכיוצא בהם, יום שהוא יושב בו לעשות במלאכתו(כב), אם השאל או השכיר לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתם הרי זה שמירה בבעלים, ואפילו פשע בה השומר פטור, אבל הוא ששאל או שכר מהם חייב שאינם שאולים לו, ויש אומרים שבזמן הראוי למלאכה אף ע"פ שאינם עוסקים בה, לפי שאינו רשאי להשטמ מהמלאכה ההוא בכל עת שצריכים לו, הוי לגבייהו שאלה בבעלים, אפילו אם צריך לתת לו שכר מכל מקום מוכרח הוא לעשות לו מלאכתו, מידי דהוה אשותפים(כג) ששכרו שכיר חדש או שנה, דבכל שעה הוי שאלה בבעלים לכל אחד מהם:

(כז) ביום שהוא יושב לעשות מלאכתו - עי' לקמן בסעיף ט"ז גבי בעל בנכסי אשתו משמע דאפילו בשעה שאינה עוסקת, וכ"כ הסמ"ע שם בס"ק (ל). וכן בשותפין לעיל בסעיף ז' משמע דהוי שאלה בבעלים אפילו בשעה שאינו עוסק, ודוקא הכא בשתלא סבירא ליה דבעי עוסק במלאכתו דוקא, דבעוסק במלאכת אחר לא הוי שאלה בבעלים. דהא בשותפין אמרינן ברירה, שבשעה שהשותף הזה צריך ליה הוי כשלו לגמרי, וממילא הכא כשהאחר צריך להשתלא הוי כשכיר לו כולו לזמן ההוא ולא הוי שאלה בבעלים בזמן ההוא לאחר, אבל בשני שותפין כיון שכל שעה השותף מושעבד לעוסק בשל חבירו הוי בעלים עמו, והיש אומרים ס"ל, דאפילו בשעה שעוסק במלאכת האחר ג"כ מיקרי עמו במלאכתו, משום דבשעה שעוסק במלאכת האחר יש טובה לכולם שנעשה פנוי מעסקיו שיהיה יכול לעסוק במלאכת השואל אחר"כ, וממילא הוי כעוסק במלאכת כולם אף כשאינו עוסק רק במלאכת אחר. ולכך אף שאינו עוסק כלל במלאכה, מ"מ מחויב הוא לעסוק במלאכה (נתה"מ).

א:Commented [j147]
יד שהנתה"מ חולק על
הסמ"ע לא הבאתי האם
נצרך?

(כח) מידי דהוה אשותפין ששכרו שכיר חדש כו' - פירוש, מידי דהוה אשנים ששכרו בשותפות שכיר לחודש שיהא שכיר למלאכת שניהן לעשות לכל אחד מלאכת עצמו באיזה שצריך לו. ושותפין דקאמר, ר"ל שהן שותפין בשכיר חודש זה, אבל אינו רוצה לומר שהן שותפין בדבר אחר ושוכרין שכיר חודש זה לעשות להן בדבר ההוא, דא"כ לא דמי לשתלא ומקזי דם ואינן דקחשיב, דהרי שם בני המדינה אינן משותפין בו יחד בכלום (סמ"ע).

(יג) הרב השונה לתלמידיו, אם הם צריכים ללמוד עמו בכל מסכתא שירצה הוא ואף אם התחילו מסכתא אחת יכול לשנותה לאחרת(כד), אז הוי הם כשאולים לו שהם עמו במלאכה, ואם שאל מהם הוי שאלה בבעלים. ואם הוא צריך ללמוד עמהם בכל מקום שירצו, אז הוא נשאל להם, ואפילו שלא בשעת הלימוד כיון שצריך ללמוד עמהם בכל עת שירצו(כה), ואם הדבר תלוי בשניהם שהמסכת שהתחיל יגמרו, ואין הרב יכול לשנות המסכתא שלא מדעת התלמידים ולא התלמידים בלא דעת הרב, אז אינם שאולים זה לזה כלל, ולפני המועדים שדרך לדרוש לעם הלכות המועד הוא נשאל להם. הגה: וכן הדין בשליח נכור עם קהל שלנו(כו), דאם קהל אינו יכול להשטמ ממנו הס כשאלוין לו, ואם הוא אינו יכול להשטמ מהן הוא נשאל להן:

(כז) לשנותה לאחרת - מיירי דוקא במלמד בחנם, וע"ש בטעמא דמילתא נכיון דכל אחד צריך לחבירו שניהן משועבדין זה לזה בשוה והנאת שניהם בשוה רק כיון שהרב מצי לאישתמוטי ממסכתא למסכתא בעל כרחן והמה מחוייבין לעשות בהכרח שלא כרצונם מיקרי התלמידים שאולים] (נתה"מ), וי"א של' יום קודם פסח הרב כשאל לציבור ללמד הלכות פסח, ולכך כל שאלה מהרב הוה שאלה בבעלים (ט"ז)³².

(כח) אז הוא נשאל להם כו' ואפילו שלא בשעת הלימוד, כיון שצריך ללמוד עמהן בכל עת שירצו - מדכתב כן ב"הוא נשאל להן" ולא כתב כן ב"הן נשאלין לו" דמחשב שאלה בבעלים אפילו בשעה

³¹ הרי בסי' סו ובסי' שא הש"ך כותב שעיקר שחייבים. ועיי' רמ"א ונתה"מ סי' שא דעיקר לפטור.

³² הט"ז באו"ח תכט, אבל לפי דבריו זה אפילו בשכר דלא כנתיבות?

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

שאינן לומדין, וכן בש"ץ השאול להן [המובא ברמ"א] דמחשב הוא להן שאלה בבעלים בכל אותו יום אפילו שלא בשעת תפלה, ובהן שאולין לו לא כתב שאולין לו אלא בשעת תפלה. והיינו טעמא, דכרב וש"ץ העושים פעולת הלימוד והנגינה דתפילה נראה בהן הפעולה יותר, ומשו"ה מחשבין פועלים ועמהן במלאכתן יותר (סמ"ע).

^(כ) וכן הדין בש"ץ עם קהל – וי"א דוקא בשעת התפלה. ונראה דהפירוש הוא בזמן הראוי להתפלל, כמו בשותפין ושתלא לעיל, אבל אחר תפלה אינו משועבד לעסוק. וכן בקהל עם הש"ץ, בזמן התפלה, כיון שאינם יכולים לסלקו ומחויבים לשמוע ממנו, הוי כתלמידים עם הרב המבואר בסעיף י"ג (נתה"מ).

(יד) שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים, פטור (כו) שהשכירות תלוי בשאלה (כח), אבל אם שכרה בבעלים וחזר ושאלה שלא בבעלים, או שאלה בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים, וחזר ושאלה שלא בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים, כל אלו ספק שמירה בבעלים הוא. הגה: ויש אומרים לאס סכרה צנעלים וחזר ושאלה שלא צנעלים, מקרי שמייה צנעלים:

^(כז) שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים פטור כו' - פירוש, שלאחר שכלה זמן השאלה שהיתה מתחילה בבעלים לא החזיר להמשאל אלא עומדת עדיין בחצירו, וחזר ושכרה לזמן מה שלא בבעלים, ונגנבה או נאבדה באותו זמן של השכירות (סמ"ע).

^(כח) פטור שהשכירות תלוי בשאלה - פירוש, אין לך דין חיוב שוכר שלא יהא חייב עליו השואל, וכיון דהשואל היה פטור בזמן שאלתו כיון שהשאל בבעלים, הרי הוא כאילו ימי השאלה הגיעו עד סוף זמן השכירות, ופטור אם נגנבה או נאבדה, וכל שכן אם נאנסה, שהרי השוכר פטור באונסים (סמ"ע).
(טו) יש אומרים שאם שכרה בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים, הוי שניה בבעלים כמו הראשונה, אבל אם ראשונה שלא בבעלים ושניה בבעלים, אין הראשונה גוררת את השניה להיות שלא בבעלים (כט):

^(כט) אין הראשונה גוררת את השניה כו' - כלומר, לא תימא כיון דבעינן דתהא תחילת השכירות או השאלה בבעלים, ואי לא הוה מתחילתו בבעלים אף על פי שאח"כ בשעת שבירה ומיתה הוה בבעלים חייב, כמ"ש בסעיף ב', וה"נ נחשב הכל כשכירות אחת והרי מתחילתו שלא בבעלים היה, קמ"ל כיון דכלו ימי שכירות הראשונה הו"ל זה כשכירות חדשה והוי בבעלים ופטור. אף על גב דאם הוה שכירות הראשונה בבעלים ושניה שלא בבעלים אמרינן דמחשב הכל לשכירות אחת ופטור, בשומרינן הולכין להקל (סמ"ע).

(טז) בעל בנכסי מלוג של אשתו, אפילו פשע בהם ונאבדו פטור, שהיא עמו במלאכתו (ל).

^(ז) שהיא עמו במלאכתו - פירוש, אפילו שאל ממנה בשעת שאינה עוסקת עמו במלאכתו פטור, כיון דהיא מוכנת ועומדת לעסוק במלאכתו תדיר, משא"כ איפכא כשהיא שואלת ממנו דמחשב כאילו שאלה מאחר ואינה פטורה אא"כ שאלה ממנו בשעה שעוסק במלאכתה, ואפילו היו שכורין או שאולין בידו ממנה קודם שנשאה שלא בבעלים ואח"כ נשאה, מאותה שעה ואילך חשוב שאלה או שכירות בבעלים ונסתלק שאלה או שכירות הראשון שלא היה בבעלים ופטור (סמ"ע), האשה ששברה כלים בעת שעשתה מלאכותיה בתוך ביתה פטורה (אה"ע סי' פ ס"ז), ויש מח' אם הוא פטורה מטעם תקנה שאם אין אתה אומר כן אין שלום בתוך הבית לעולם אלא נמצאת נזהרת ונמנעת מרוב המלאכות ונמצאת קטטה ביניהם (רמב"ם אישות פכ"א ה"ט), וי"א שהוא שמירה בבעלים, אבל זה רק בפשיעה אבל במזיד היא חייבת, ולכן אשה ששברה כלי בעלה, והוא גרשה, ושילם לה כתובתה היא חייב לשלם לו (ש"ך), על אף שהבעל נחשב כלוקח ע"י לקמן ס"ז, מ"מ אם סילק עצמו מפירות ומירושה, ואז לא הוה כלוקח, עכ"ז פטור מטעם שמירה בבעלים (נתה"מ).

(יז) אשה ששאלה ואחר כך נשאת³³, הרי הבעל כלוקח ואין לו דין שומר. לפיכך: אם הדבר השאול בהמה ומתה, הבעל פטור אע"פ שהוא משתמש בה כל ימי שאלתה, אפילו פשע, מפני שהוא כלוקח (לא). הגה: אצל לא מפטר מטעם שמייה צנעלים (כז), דהא אין החפץ שלה רק שאלו צידה. וכן גזלן (לג) שהפקיד לו השאלו דבר הנגזל, אף ע"פ שהיה צנעל (לד) חייב שאלו צנעלים, ללא מקרי שאלה צנעלים אלא צנעל החפץ עלמו (לד), והאשה חייבת לשלם (לה) כשיהיה לה מומן (וע"ל סימן תכ"ד ס"ז), ואם הודיע (לו) את בעלה שהיא שאולה, הרי זה נכנס תחתיה. הגה: ודוקא שנתמט זה לאחר שהודיעה, או

³³ נוסף ברמב"ם (שאלה פ"ב ה"א): ואם הודיעה את בעלה שהיא שאולה ה"ז נכנס תחתיה, ועי"ש בראב"ד: והוא שקיבל אותה על עצמו בשאלה. ע"י לעיל רצא ס"א בש"ך בשם המב"ט והערה שם.

Commented [j148]: ל
א הבאתי סמ"ע סקכ"ג
וסקכ"ד.

מאיר המשפּט על הלכות שאלה

שקבל עליו להיות הוא השואל:

(א¹) מפני שהוא כלוקח - אם סילק עצמו מהפירות דלא הוי לוקח רק על הגוף, והיא השאלה לו הפירות, דמי לשני שותפין שאחד יש לו קנין הגוף ואחד קנין הפירות ושאל בעל הגוף מבעל הפירות, ודאי דהוי שואל על שווי קנין הפירות (נתה"מ).

(ב²) אבל לא מפטר מכח שמירה בבעלים – היינו דווקא ששאלה לכל ימי חיי האשה או הפרה, אבל שאלה לזמן מסוים, על אף שהבעל לוקח חייב בפשיעה (סמ"ע), וי"ח שדברי המחבר ורמ"א בכל ענין (ש"ך), כוונת המחבר שכתב מפני שהוא כלוקח, ר"ל אם הבהמה של אשתו אז היה עליו שם לוקח, נמצא עכשיו שאינה של אשתו אין לו שום שייכות כלל להך בהמה, ואפילו שומר חנם לא הוי, ועל זה כתב רמ"א אבל לא מפטר מטעם שמירה בבעלים כמו שפטר בנכסי אשתו ממש מטעם זה כמ"ש בסמוך סעיף ט"ז, דכאן לא שייך שמירה בבעלים כיון שהבהמה של אחרים (ט"ז), ויש מקשים על דברי הסמ"ע וצ"ע (קצה"ח). ע"כ מיירי הכא בלא הודיעתו [לבעל שהפרה שאלה], דאי הודיעתו הא כתב לקמן דחייב הבעל באונסין, א"כ מה בכך שהחפץ אינו שלה, הא לא נכנס אדעתא דחייב דהא קסבר שהוא שלה והוי בבעלים דפטור, ודמי לסימן רצ"א סעיף ד' דיכול לומר לא קיבלתי עלי אלא שמירת דינר כסף. ואח"כ קודם השימוש הודיעתו, מ"מ כיון שבשעת נישואין הקניית לו סתם וקיבלה החייב על עצמה, ואח"כ כשהוא משתמש עם הפרה בשלו הוא משתמש לפי המסקנא דלוקח הוי, ועל זה כתב שפיר כיון שהחפץ אינו שלה לא הוי שמירה בבעלים, דכשהוא משתמש בהפרה ה"ל משתמש על דעת זה שאינו משתמש בבעלים דהא הודיעתו שאינו שלה, ואינו פטור רק משום דהוי לוקח (נתה"מ).

Commented [j149]: ל א הבאתי את הנתה"מ, שהוא נכלל בדבריו ס"ק ט'.

(ג³) וכן גזלן - קשה, דהא סתם גזילה יאוש בעלים כמבואר בסימן סס"ח סעיף א', ומבואר בסימן סס"א סעיף ו' דאפילו אם אכלה השני בגזל לאחר יאוש דפטור השני, וא"כ מכל שכן כשנאבד, והרי אין החייב נגד הנגזל אלא נגד הגזלן ונגד הגזלן הוי שמירה בבעלים. וע"כ צ"ל דמיירי שידוע שלא נתיאשו הבעלים. אך עדיין קשה, כיון דע"כ מיירי בלא הודיע שהוא גזול דאי הודיע שהוא גזול, השני כשנשתמש בו הוי כשואל שלא מדעת, דהא כל זמן שלא נתיאשו ברשותא דמרא קיימא, כמבואר בסימן רצ"ב סעיף א' וחייב מטעם גזלן, ואי כשלא נשתמש הא משיכה אינה קונה בשואל שלא מדעת, וא"כ בלא הודיע הרי יכול לומר לא קיבלתי עלי חייב אונסין כלל דהא סברתי שהגזלן הוא בעל החפץ והוי בבעלים. ונראה דמיירי שנשאל לו הבעלים בעצמו והשואל לא ידע מזה דג"כ פטור כמבואר לעיל סעיף ד' ע"ש, והרי נכנס בחיוב שמירת שואל. אלא מכל מקום לא הוי שמירה בבעלים כיון דבשעת שאלה לא היה שלו ולא היה מחשב בעליו בשעת שאלה, רק בשעת שבירה נעשה הוא בעליו של החפץ ואנן בעינן בעלים בשעת שאלה. ולפי זה אפילו אם קנה אותו בדמים אחר שהשאל מהבעלים, לא חשיב בעליו עמו (נתה"מ).

Commented [j150]: ל א הבאתי את דברי הסמ"ע.

(ד⁴) כבעל החפץ עצמו כו' - ע"ל סי' רצ"א בסמ"ע סכ"ו ד"ה אע"פ ששאל [שואל בבעלים שהשאל לאחר אין השני פטור] (ש"ך).

Commented [j151]: 1: ע' ביש"ש פ"י דב"ק סי' א' ???

(ה⁵) והאשה חייבת לשלם כו' - עיין לקמן סימן תכ"ד סעיף י' דאם יש לה נכסי מלוג או נכסי צאן ברזל או תוספת על כתובה דאורייתא, דחייבת למכור בטובת הנאה, אלא דמיירי כאן באין לה, וסמך אמ"ש לקמן בסימן תכ"ד (סמ"ע).

(ו⁶) ואם הודיע כו' - ואם שאלה אבן טוב לרפואה ונגנב, פטור הבעל. אך אם שאלה לה בגד על החתונה לפי כבודה ועשרה, מסתמא ניחא לבעל וחייב אפילו באונסין, אבל לא בגד חשוב מערכה, אם לא שנושאת ונותנת בתוך הבית (ש"ך).
(יח) לוקח בהמה לשלשים יום, שומר חנם עליה(לז):

(ז⁷) שומר חנם עליה - הטעם, כיון דאינו לוקח גמור (סמ"ע), בלוקח בהמה לשלשים יום התנה עמו שיחזירהו לו לאחר שלשים יום, ואם לא החזירו נתבטל המקח והוי גזלן ששלח בה כו', וכאן לא מיירי דרך תנאי אלא לקחו לזמן וממילא לאחר שלשים הדרא למריה קמא ואם נאנס תוך שלשים יום לא נתבטל המקח למפרע (קצה"ח).
(יט) כל אלו החלוקים של שאלה בבעלים נוהגים גם כן בכל השומרים.

Commented [j152]: ל א הבאתי את דברי הקצה"ח.

סימן שמז - דין הזיק שור של שואל לשל משאיל או איפכא:

(א) שאל פרה בסתם, והזיק שורו של שואל לשורו של משאיל(א), אפילו אם הוא תם, משלם נזק

מאיר המשפּט עַל הלכות עֵאָלָה

שלם, שאפילו אם הוזק משורר דעלמא צריך לשלם, דמסתמא צריך לשומרו שלא יזיק ושלם יוזק. ואם קבל עליו שמירתו שלא יזיק, אבל לא שלא יוזק(ב), והזיק שוררו³⁴ של שואל, תם משלם חצי נזק, ומועד נזק שלם. ואי אזיקה תורא דמשאיל לתורא דשואל, והשאלה היתה בסתם, בין תם בין מועד פטור. ואי אזיק לתורא דעלמא, שואל בעי לשלומי(ג), שעליו מוטל לשומרו שלא יזיק. ואם קבל עליו לשומרו שלא יוזק אבל לא שלא יזיק(ד), והזיק לשוררו של שואל, משלם לו המשאיל, תם חצי נזק, ומועד נזק שלם:

(x) לשוררו של משאיל - פירוש, שור זה ששאל מהמשאיל ניזק משוררו של שואל שהוא שלו לחלוטין (סמ"ע).

(2) אבל לא שלא יוזק - אפילו אם לא פירש דבריו, מכיון דמסתמא עליו לשומרו שלא יזיק ושלם יוזק והוא פרט וקיבלו עליו שלא יזיק ה"ל כאילו התנה ואמר שלא קיבל עליו שלא יוזק. ואף אם התנה בפירוש שלא ישמרנו שלא יוזק, אפ"ה צריך לשלם באם הזיקו שוררו תם חצי נזק, דה"ל להשואל לשמור שוררו שלא יזיק, דלא גרע שוררו של משאיל משורר דעלמא (סמ"ע).

(3) ואי אזיק לתורא דעלמא שואל בעי לשלומי - נראה דמשלם כפי הדין שהיה המשאיל צריך לשלם, דהיינו תם חצי נזק ומועד נזק שלם, דהא לא קיבל עליו אלא להיות במקום המשאיל ולהיות חיובו עליו (סמ"ע).

(7) אבל לא שלא יזיק כו' - הכא נמי פירושו כמו שכתבתי לעיל ס"ק (ב), דכל שפרט ואמר שלא יוזק לחוד ה"ל כאילו פירש ואמר אבל לא שלא יזיק (סמ"ע).

³⁴ תוקן על פי הסמ"ע